

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ÖĞRENME-ÖĞRETME VE ÖLÇME
DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE
KULLANDIKLARI SORULARIN BLOOM
TAKSONOMİSİNE GÖRE İNCELENMESİ**

Aydın YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Nisan, 2017

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENME-
ÖĞRETME VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME
SÜRECİNDE KULLANDIKLARI SORULARIN BLOOM
TAKSONOMİSİNE GÖRE İNCELENMESİ**

Hazırlayan
Aydın YILMAZ

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

AFYONKARAHİSAR 2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenme-Öğretme ve Ölçme Değerlendirme Sürecinde Kullandıkları Soruların Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2017

Aydın YILMAZ

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU

: Doç. Dr. Fatih DEMİREL

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Aydın YILMAZ “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenme-Öğretme ve Ölçme Değerlendirme Sürecinde Kullandıkları Soruların Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi**” başlıklı tezi, 21.04.2017 günü saat 14:00’da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet YARAMIŞ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENME-ÖĞRETME VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE KULLANDIKLARI SORULARIN BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE İNCELENMESİ

Aydın YILMAZ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Nisan, 2017

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin öğrencilere Bloom Taksonomisinin bilişsel alanına göre ne düzeyde sorular sorarak ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirdiklerini tespit etmektir. Bundan dolayı Afyon merkez de bulunan ortaokullarda görevli Sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen sınav kâğıtları toplanarak incelenmiş ve sınavlarda sordukları sorular Bloom taksonomisine göre sınıflandırılmıştır. Aynı zamanda araştırmada Görüşme formu aracılığıyla yapılan görüşmede öğretmenlerin nasıl sorular sormak istedikleri ve soru sorarken nelere dikkat ettikleri gibi sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamın da 51 öğretmene ulaşılmış ve bu öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtları incelenmiştir. Toplamda 1302 soru incelenmiş ve bu sorular öğretmenlerin kıdem yılı, cinsiyeti, sordukları soruların türleri, mezun oldukları bölüm gibi değişkenlerde dikkate alınarak incelenmiştir. Aynı zamanda araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığıyla 12 öğretmenle görüşme düzenlenerek öğretmenlerin soru sorma hakkındaki düşünceleri alınmıştır. Veri analizi esnasında Çalışkan, (2011) tarafından geliştirilen “Soru inceleme formu”

kullanılmıştır. Araştırmada Nitel yöntemlerden betimsel analiz modeli benimsenmiş ve bu sebepten doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla sınav kâğıtları 3 ayrı kişi tarafından incelenmiş ve ortak karara varılamayan sorular hakkında uzman görüşüne başvurulmuş ve bu sorular sonuca bağlanmıştır. Araştırma sonucunda en fazla sorunun Bilgi ve Kavrama düzeylerinde sorulduğu görülmüştür. Değerlendirme düzeyin de hiç soru sorulmazken Sentez düzeyinde sadece 1 soru sorulduğu görülmektedir. En fazla tercih edilen soruların Bloom taksonomisinin en alt basamağında bulunan sorular olduğu görülmektedir. Öğrencileri düşünmeye yönlendirecek, öğrencilerin yaratıcılığını artıracak düzeyde soruların az tercih edildiği ya da hiç bu düzeyde soru sorulmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Bloom Taksonomisi, Sınav soruları

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE QUESTIONS THAT SOCIAL STUDIES TEACHERS USE IN LEARNING TEACHING TESTING AND EVALUATION PROCESS ACCORDING TO BLOOM'S TAXONOMY

Aydın YILMAZ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL STUDIES INSTITUTE
PRIMARY EDUCATION DEPARTMENT**

APRIL, 2017

Counsellor: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

This work's is to confirm what level of questions that Social Studies Teachers ask to students according to cognitive domain of Bloom's taxonomy while performing testing and evaluation activities. Because of this, exam papers were examined by gathering from the teachers working in secondary schools in Afyonkarahisar and the questions were grouped according to Bloom's taxonomy. At the same time same results such as what kind of questions that the teachers want to ask and what they take into consideration while asking questions were tried to reach through the interviews conducted in interview form. In the scope of research 51 teachers were contacted and their exam sheets were examined. Totaly 1302 questions were examined according to factors such as teachers seniorities, gender, types of questions they asked and departments they graduated. At the same time 12 teachers were interviewed with the interview forms and their opinions about asking questions were taken. During the data analysis "Question Research Form" developed by Çalışkan, (2011) was used. In the research, Descriptive analysis model from the qualitative method was accepted and because of this document analysis technique was used. besides this to supply the reliability exam sheets were examined

by three different people and the questions that cannot be come to a joint decision were connected to a result by counselling to an expert's opinion.

At the result of the research it is seen that most questions were asked from the knowledge and understanding levels. None questions was asked from the evaluation level and only one question was asked from the synthesis level. It is seen that the most preferred questions are at the lowest level of Bloom's taxonomy. It is determined that the questions which will get students to think and increase students creativity are preferred less or not asked from these levels.

Key words: Social Studies, Bloom's Taxonomy, Exam Questions

ÖNSÖZ

Araştırmanın her aşamasında, yardımlarıyla, ilgisi ve desteğiyle tüm deneyimlerini paylaşarak bana yol gösteren, görüş ve önerileriyle her aşamada bana destek olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL' e, jürimize katılarak değerli katkı ve yorumlarıyla destek olan Saygıdeğer hocamız Doç. Dr. Fatih DEMİREL'e, araştırmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU'ya, araştırmanın analizini yaparken yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Ramazan BULUT'a, yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Nil DUBAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Koray KASAPOĞLU'na araştırmanın gerçekleştirildiği okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlere, çalışmamın her aşamasında benden desteklerini esirgemeyen eşime ve aileme değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Aydın YILMAZ

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	İ
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	İİ
ÖZET.....	İİİ
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	Vİİ
İÇİNDEKİLER.....	Vİİİ
TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR DİZİNİ.....	Xİİ
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLERİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ.....	11
1.1.TÜRKİYE'DE SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN GELİŞİMİ.....	12
2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI.....	14
3. SOSYAL BİLGİLERDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	18
3.1.ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME KAVRAMLARI.....	18
3.2. BLOOM TAKSONOMİSİ.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

BENZER ÇALIŞMALAR

1. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	22
-----------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	27
2. ÇALIŞMA GRUBU.....	27
3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	27
4. VERİLERİN ANALİZİ.....	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, KIDEM YILLARI VE CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	34
2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE DAĞILIMI.....	35

3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE TÜRLERİNİN DAĞILIMI.....	35
3.1. 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE TÜRLERİNİN DAĞILIMI.....	35
3.2. 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE TÜRLERİNİN DAĞILIMI.....	38
4. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE DAĞILIMI.....	40
4.1. 6. ve 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE DAĞILIMI.....	40
4.2. 6. ve 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE YÜZDELİK DAĞILIMI...	41
4.3. 6. ve 7. SINIFLARA SORULAN SINAV SORULARININ GENEL TOPLAMI VE YÜZDELİK DAĞILIMI.....	42
5. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN KIDEM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI.....	43
5.1. 6. ve 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN KIDEM DURUMLARINA GÖRE YÜZDELİK DAĞILIMI.....	44
6. ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK YAPTIKLARI SINAVLARDA VE DERSLERDE SORDUKLARI SORULAR HAKKINDA Kİ GÖRÜŞLERİ.....	45
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
KAYNAKÇA.....	56
EKLER.....	63

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1. Bilgi Basamağı Analiz Tablosu.....	29
Tablo 2. Kavrama Basamağı Analiz Tablosu.....	30
Tablo 3. Uygulama Basamağı Analiz Tablosu.....	31
Tablo 4. Analiz Basamağı Analiz Tablosu.....	32
Tablo 5. Sentez Basamağı Analiz tablosu.....	33
Tablo 6. Değerlendirme Basamağı Analiz Tablosu.....	33
Tablo 7. 6.sınıf Öğretmenlerinin Kıdem Yılı ve Cinsiyeti.....	34
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı.....	35
Tablo 9. 6.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sınavlarda Sordukları Soruların Cinsiyetlerine Göre Türlerinin Dağılımı.....	36
Tablo 10. 7.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sınavlarda Sordukları Soruların Cinsiyetlerine Göre Türlerinin Dağılımı.....	38
Tablo 11. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sınavlarda Sordukları Soruların Bilişsel Düzeyinin Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı.....	40
Tablo 12. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sınavlarda Sordukları Soruların Bilişsel Düzeyinin Mezun Oldukları Bölüme Göre Yüzdelerik Dağılımı.....	42
Tablo 13. 6. ve 7. Sınıflara Sorulan Sınav Sorularının Genel Toplamı ve Yüzdelerik Dağılımı.....	42
Tablo 14. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sınavlarda Sordukları Soruların Bilişsel Düzeyinin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 15. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sınavlarda Sordukları Soruların Bilişsel Düzeyinin Kıdem Durumlarına Göre Yüzdelerik Dağılımı.....	45
Tablo 16. Öğretmenlere Sorulan Sosyal Bilgiler Dersi İşlenirken Sizce Ne Gibi Sorular Sorulmalıdır? Sorusuna Verilen Cevaplar.....	46

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Derslerinde Ne Tür Sorular Soruyorsunuz? (Temel Kavramları Açıklayıcı Basit Sorular mı, Yoksa Konunun Ayrıntı ve Derinlerine İnen Daha Üst Düzey Sorular mı?) Örnek Vererek Açıklar mısınız? Sorusuna Verdikleri Cevaplar.....**47**

Tablo 18. Sınavlarda Sorduğunuz Soruları Neye Göre Belirliyorsunuz? Ölçütleriniz Varsa Nelerdir? Açıklayabilir misiniz? Sorusuna Verdikleri Cevaplar.....**49**

KISALTMALAR DİZİNİ

B/D: Boşluk doldurma sorusu

D-Y: Doğru Yanlış sorusu

Eşl: Eşleştirme sorusu

E: Erkek öğretmen

f : Frekans

G.Tp: Genel toplam

K: Kadın öğretmen

Kls: Klasik soru

Test: Çoktan seçmeli test sorusu

% : Yüzde

GİRİŞ

Eğitim-Öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin çok önemli bir yeri vardır. Ölçme ve değerlendirme öğretmenlerin öğrenciler hakkında en net şekilde bilgi edinebildikleri bir uygulamadır. Öğretmenler eğitim öğretim süreci içinde bu yöntemle sık sık başvururlar. Öğretmenler tarafından zaman zaman öğrencilerin neler öğrendiğini bilme ihtiyacı duyulur. Bu durumda devreye ölçme ve değerlendirme süreci girer. Ölçme ve değerlendirmenin doğru ve amaçlara uygun şekilde yapılması gerekmektedir. Bu konuda öğretmenlere büyük görevler düşmektedir.

Ölçme ve değerlendirme konuları öğretmenlik meslek konularının önemli bir parçası haline gelmiştir. Öğretmenlerin öğrenciyi değerlendirebilmesi için, öğretim ve ölçme değerlendirme konularında değerlendirme yapabilmesi ve bu alan da yetişmiş olması gerekir. Öğretmenler aynı zamanda bu konuyla ilgili olumlu tutum geliştirmiş olmalıdırlar (Turgut ve Baykul, 2012). Öğretmenlerin bu alana hâkim olması öğretmeni bu süreçte kendine daha güvenir hale getirecektir. Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme konusunda kendilerini geliştirmeleri daha net ve güvenilir sonuçlar alınmasında da önemli bir yere sahip olacaktır. Ölçme ve Değerlendirme faaliyetlerini bilerek yapan öğretmen amaçlarına daha net ulaşacaktır.

Eğitim faaliyetlerinin en önemli destekçilerinden biri ölçme ve değerlendirme faaliyetleridir. Eğitim öğretim faaliyetlerini yürüten kişiler eğitim hedeflerini iyi belirlemeleri ve bunlara uygun ölçme ve değerlendirme faaliyetleri uygulamaları gerekmektedir. Eğitimciler teorik olarak ölçtükleri bilgilerde genellikle yazılı sınav, sözlü sınav, ödev ve projeleri kullanmaktadırlar (Bektaş ve Akdeniz Kudubeş, 2014). Kullanılan bu sınavlar verilmek istenen hedefe uygun olmalıdır. Bundan dolayı da öğretmenlerin sordukları soruları ne amaçla sorduklarının gerekçesini bilmeleri gerekir. Günümüz toplumlarında, artık sunulan bilgiyi bilen bireyler yerine düşünen ve sorgulayan bireylere önem verilmektedir.

Eğitim sistemi içersinde süreç sonunda elde edilmek istenen davranışlarda yetersizlikler olabilir. Öğrencilerde planlanmayan davranışların görülmesi veya istenmeyen davranışların ortaya çıkması durumuyla karşılaşılabılır. Bu durumları görebilmek ve en aza indirebilmek için sürecin belirli noktalarında ya da sürecin sonunda bazı kontroller yapılır. İşte bu kontroller “değerlendirme” sözcüğüyle ifade edilmektedir. Değerlendirme faaliyetleri sonunda hem tamamlama hem de düzeltme

çalışmaları yapılmaktadır. Bu durum bize değerlendirme faaliyetlerinin onarıcı rol oynadığını göstermektedir. (Baykul, 2011). Aynı zamanda öğretmenler bu ara değerlendirmeler yoluyla geç kalmadan öğrencinin durumuna müdahale etmiş olur. İstendik yönde gelişmeyen davranışlar için önlem alma fırsatı doğar. Eğitim öğretim süreci içinde yapılan değerlendirmeler öğrencileri motive etmek içinde kullanılabilir.

Öğretmenler tarafından hazırlanan sınavların işlenen konuların anlaşılmasında en önemli gösterge olduğu kabul edilse de, öğretmenlerin sınavları hazırlarken ölçme ve değerlendirme kurallarına tam olarak uyup uymadıkları konusunda endişeler vardır. (Balcı ve Tekkaya, 2000). Bundan dolayı öğretmenlerin değerlendirme konusunda yetiştirilmesi gerekmektedir. Öğretmenler soru sorma konusunda eğitilerek konuda uzman hale getirilmelidir. Çünkü öğretmen ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini en fazla kullanan kişilerdendir. Ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin bu kadar içinde olan birinin bu faaliyet alanında uzmanlaşması gerekmektedir.

Eğitim ve öğretim aşamasında kullanılan soruların; öğrencilerin ne kadar öğrendiklerini ölçmek, neyi anladıklarını belirlemek, öğrencinin derse ilgisini artırmak, öğrencilerin başarı düzeylerinin hangi seviyede olduğunu belirlemek ve öğrencilerin üst düzey düşünmelerini sağlamak gibi birçok amacı bulunmaktadır (Aydemir ve Çiftçi, 2008). Aynı zamanda soruların özellikle sözel ağırlıklı derslerde ders içinde dersin aktif bir şekilde işlenmesinde ve dersin zevkli hale getirilmesinde önemli olduğu söylenebilir. Öğrencilere sıkıcı gelen bazı derslerde dersi sıkıcılıktan kurtarabilir. Bu durumda hem öğretmene hem de öğrenciye yardımcı olacağını söyleyebiliriz.

Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde sordukları sorular öğrencilerin neyi öğrenip öğrenmediklerini anlamalarına yardımcı olan önemli bir araçtır. Soru sorarken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalı ve soruların her bir seviyedeki öğrenciye hitap edecek şekilde sorulması gerekmektedir. Bundan dolayı öğretmenler ders içinde ve yazılı sınav esnasında soru sorarken öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almak zorundadırlar. Ders esnasında sorulan sorular dersi aktif hale getirmek ve öğrenci performansını artırmak için kullanılırken, yazılı sınav soruları genellikle öğrenci başarısını ölçmekte kullanılmaktadır (Ayvacı ve Şahin,

2009). Öğretmenler bu tür soruları dersi daha aktif hale getirmek içinde kullanmakta ve dersi sıkıcılıktan kurtarmaya çalışmaktadır. Ders esnasında sorulan sorular basite alınmadan öğrencileri üst düzey düşündürebilecek şekilde sorulmalı, bu durum yazılı sınav olarak bildiğimiz değerlendirmede de devam ettirilmelidir.

Sorular, öğrencinin bilişsel becerilerini harekete geçirmenin araçlarıdır. Bu nedenle soru, insanoğlunun var oluşundan bu yana bilgi edinmenin en temel yollarından biri olmuştur. (Aydemir ve Çiftçi, 2008). Öğrencilerin düşünce gücünü tetikleyecek düzeyde etkili olan sorular, bu amaca uygun şekilde sorulmalıdır. Öğrencilere sadece bilgi vermekle kalmamalı onları düşünmeye ve eleştirmeye de yönlendirmelidir. Öğrencilere sorulan sorular her zaman iyi planlanmalı, seviyeye ve amaca uygun olmalıdır.

İyi planlanmış sorular ve bunları destekleyen öğrenme stratejileri öğrencilerin öğrenmelerinde daha etkili olmaktadır (Köken, 2002). Eğitim öğretim sürecinde soru sorma işiyle en çok uğraşan kişiler öğretmenler olduğu için öğretmenlerin soru sorma konusunda yeterli seviyede olmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin soru sorma becerileri öğrencilerin ders başarıları sınıfta derse katılmalarını sağlamak açısından önemlidir. Bu bağlamda, eğitimin nitelikli olmasında; etkili ve iyi soru sorma önem kazanmaktadır (Ayvaci ve Şahin, 2009).

Öğretmenler öğrenci başarısını ölçmede aynı seviyedeki öğrenmeleri değil, değişik seviyelerdeki öğrenmeleri ölçebilecek nitelikte sorular sormalıdır (Dindar ve Demir, 2006). Öğretmenlerin öğrencilere sordukları sorular sadece bildiğini işaretleme ya da ezber sorulardan ibaret olmamalıdır. Günümüz toplumlarının istediği gibi bireyler yetiştirmek istiyorsak öğrencileri düşünmeye ve eleştirmeye sevk edecek sorular sorulmalıdır. Öğrencilere üst düzeyde sorular sorarak, öğrencilerin düşünme becerileri geliştirilebilir.

Öğretmenler, hem öğrencilerine çeşitli bilgi, duygu ve becerileri öğretmek hem de onlara soru sorma becerilerini kazandırmak ve geliştirmek üzere sorulardan etkin biçimde yararlanabilmelidirler (Yeşil, 2008). Böylece öğrencilerin farklı düşünebilme yetenekleri de geliştirilebilir. Milli eğitim bakanlığı tarafından hazırlanan programlarda nasıl bireyler yetiştirilmek istendiği açık bir şekilde belirtilmektedir. Bu amaca ulaşabilmek için eğitim öğretim sürecinin her aşamasında amaca uygun hareket edilmelidir. Soru sorma faaliyetleri de eğitim öğretim sürecinin

bir parçasıdır. Bundan dolayı öğretmenler soruları belirli amaçlara göre sormalıdır. Soruların ne düzeyde sorulduğu konusunda değişik çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanı Bloom Taksonomisi'dir.

Bloom'un Taksonomisi, öğrenme ve öğretme sürecindeki sistematik sınıflandırmaya dikkati çeken bir görüş olarak 1956'lardan bu yana eğitimciler tarafından kabul görmüştür. Taksonomi sözcük anlamıyla sınıflandırma ilimidir (Tuğrul, 2002). Ülkemizde hedef ve davranışlar oluşturulurken farklı yaklaşımlar ortaya atılsa da hedef ve davranışların uygulama aşamasında Bloom taksonomisine göre oluşturulduğu söylenebilir (Bümen, 2006). Gazel ve Erol (2012) yapmış oldukları araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde hazırlanan hedeflerin Bloom taksonomisine göre dağılımını incelemişler ve bu inceleme sonucunda Bloom'un bilişsel alanına göre hedef ve davranışların dengeli bir şekilde dağılmadığını tespit etmişlerdir.

Bloom Taksonomisinin Bilişsel alanına göre sorular 6 şekilde sınıflandırılmıştır. Bunlar Bilme, Kavrama, Uygulama, Analiz, Sentez ve değerlendirme basamaklarıdır. Bu sınıflandırmaya göre; "Bilgi ve Kavrama" basamaklarında hazırlanan sorular, düşük düzeyli düşünme becerilerine yöneliktir. "Analiz, Sentez ve Değerlendirme" düzeyindeki hazırlanan sorular ise; üst düzey düşünme becerilerini yansıtmaktadır (Koray, Altunçekiç ve Yaman, 2005). Öğrencilere alt düzey soruların yanı sıra, yeri ve zamanı geldiğinde üst düzey sorular da sorularak öğrencilerin, etkin ve derinliğine düşünmeye, yeni düşünceler üretmeye teşvik edilmesi gerekmektedir. (Yeşil, 2008).

Günümüzde artık ezberlediklerini söyleyen bireyler yerine üreten, sorgulayan, eleştiren ve bilime değer veren bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bundan dolayı öğretmenler sınavlarda sordukları soruların seviyelerine dikkat etmelidir. Öğrencilere ezberden uzak, düşünmeye sevk eden, hayata eleştirel bakmayı sağlayan günlük hayattan problem durumları içeren üst düzey sorular sormalıdır (Ayvacı ve Türkoğan, 2010). Böylece öğrencilerde yeni fikirler ortaya çıkarılabilir, var olanların aynen kabulü yerine eleştirel bir gözle bakan bireyler yetiştirilebilir. Sosyal Bilgiler dersi içinde bakılacak olursa düşünen eleştiren bireyler yetiştirmek temel amaçlardandır. Bundan dolayı bu amaca ulaşabilmek için öğretmenlerimize her konuda daha çok görevler düşmektedir.

Eğitim anlayışında yaşanan gelişmeler sosyal bilgiler dersi içinde yer alan disiplinleri de etkilemiştir. Öteden beri, sadece ezberden ibaret görülen sosyal bilgiler dersi içinde yer alan disiplinler yeni program ile birlikte bu anlayıştan kurtularak, bilgiyi aktarmaktan çok, bilgiyi oluşturmayı hedefler hale gelmiştir (Kılıç, 2010). Sosyal bilgiler dersinde öğretmenler st düzey sorularla düşünen sorgulayan bireyler yetiştirmek için çalışmalıdır. Bunun gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin sordukları soruların ne düzeyde olduğunu bilmesi gerekir. Ezbercilikten çok düşünmeyi ön plana çıkaran sorularla değerlendirme yapılmalıdır. Öğretmenler lme ve değerlendirme faaliyetlerini yürütürken hazırlamış oldukları soruları bu doğrultuda hazırlamalıdır. Bunun yapılabilmesi içinde öğretmenlerin soru sorma konusunda yeterince kendisini geliştirmiş olması gerekmektedir. Bu araştırmamızda da öğretmenlerimizin öğrencilere sorduğu sorular incelenerek öğretmenlerin öğrencilere ne düzeyde sorular sordukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Soru sorma her derste kullanılan en etkili yöntemlerden biri olduğu gibi Sosyal Bilgiler derslerinde de sıkça kullanılan yöntemlerden biridir. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirebilecek düzeyde soru sormaya müsait bir derstir. Sosyal Bilgiler dersinde iyi vatandaş yetiştirme amacının olması ve istenen özelliklerin st düzey düşüncelere sevk edecek şekilde olması nedeniyle soru sorma daha da önemli hale gelmektedir.

Etkili birer vatandaş yetiştirme ilkesi ile yola çıkan Sosyal Bilgiler ğretiminde davranış değerliklerini kontrol etmenin yolu, şüphesiz her bilimde olduğu gibi ölüm yaparak elde edilen verileri değerlendirmekten geçer. İster nitel, isterse nicel olsun toplanan veriler bize program planlaması esnasında hedeflediğimiz sonuca ne derece ulaşıp ulaşmadığımızı gösterir. Programın başarısı ğrenci davranışlarındaki olumlu değerliklerle doğru orantılıdır. Öğrencinin ne düzeyde olduğu, yetersizlikleri, olumlu ya da olumsuz durumları, lme ve değerlendirme yardımı ile ortaya çıkarılabilir (elikkaya, Karakuş ve ztrk Demirbaş, 2010). Böylece ğretmen ğrenci hakkında fikir sahibi olabilir ve buna dönük önlemler alabilir. Öğretmenlerin yapmış olduğu lme ve değerlendirme faaliyetleri genellikle öğrencilerin neyi öğrenip öğrenmediğini belirlemeye yönelik olmaktadır.

Amacı etkin vatandaşlar yetiştirmek olan sosyal bilgiler dersinde öğrencilere bilginin yanında kavramlar, değerler ve üst düzey beceriler kazandırmak hedeflenmektedir. Bu hedeflenenleri öğrencilere kazandırmak için öğrenmede ve öğrenileni değerlendirmede kullanılan soruların ezberlenebilir nitelikten ziyade, bilginin yorumlanmasını ve yeni durumlara uygulanmasını içeriyor olması gerekmektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin soru sorma ile ilgili becerilerini geliştirmeleri bir zorunluluk haline gelmiştir. Öğretmenler öğrenci başarısını ölçmede aynı seviyedeki öğrenmeleri değil, değişik seviyelerdeki öğrenmeleri ölçebilecek nitelikte sorular sormalıdırlar. Öğrencilerin zihinsel süreçlerini anlamak ve öğrenme düzeylerini tespit etmek açısından öğretmenlerin sınavlarında sordukları soruların analizini yapmak oldukça önemlidir. Ayrıca soruların analizini yapmak, öğretmenlerin soru sorma düzeylerini belirlemek açısından da büyük önem taşımaktadır (Çalışkan, 2011). Bu konuda öğretmenlerin yeterli düzeyde eğitimi almış olmaları ve bu konuda kendilerini geliştirmiş olmaları gerekmektedir. Öğretmenler ancak ne düzeyde sorular sorduklarını bilirlerse bu konuda tedbir alabilirler. Ezbercilikten uzak üst düzey sorular öğrencileri daha aktif hale getirebilir ve öğrencinin performansını daha iyi göstermesini sağlayabilir.

Öğrencilerin daha derin ve farklı düşüncelerini sağlama bilmek için soru sorma becerisi çok önemli bir yere sahiptir. Eğer öğretmenler soru sorma becerisi geliştirmezlerse öğrencilerinde ezbercilikten kurtulmaları mümkün olmayacaktır. Öğretmenler sordukları sorularla öğrencileri derin düşüncelere sevk etmeli, onların ufkunu açacak sorular sormalıdırlar. Böylece sorgulayan düşünen etkin vatandaşlar yetiştirme konusunda da çok önemli bir adım atılmış olacaktır. En önemli görevlerinden biri etkin vatandaş yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersinde de üst düzey soruların sorularak öğrencilerin düşünme gücünü geliştirmek gerekmektedir. Daha derin düşüncelere sahip olan bireyler sorgulayacak her olup biteni kabul etmeyecek ve daha mantıklı yollar bulabilecektir. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin öğrencilere Bloom Taksonomisinin Bilişsel alanına göre ne düzeyde sorular sorarak ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirdiklerinin tespiti amaçlanmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından sınavlarda sorulan soruların Bloom Taksonomisine göre dağılımı nasıldır?

ALT PROBLEMLER

1.Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, kıdem yılları ve cinsiyetlerine göre dağılımı nasıldır?

2.Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları bölüme göre dağılımı nasıldır?

3. Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sınavlarda sordukları soruların cinsiyetlerine göre türlerinin dağılımı nasıldır?

4. Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sınavlarda sordukları soruların bilişsel düzeyinin mezun oldukları bölüme göre dağılımı nasıldır?

5. Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sınavlarda sordukları soruların bilişsel düzeyinin kıdem durumlarına göre dağılımı nasıldır?

6. Öğretmenlerin öğrencilere yönelik yaptıkları sınavlarda ve derslerde sordukları sorular hakkında ki görüşleri nelerdir?

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ölçme ve değerlendirme yöntemleri eğitimi önemli ölçüde desteklemektedir. Bu aşamada eğitimcilerin öğrenme hedeflerini net olarak tanımlamaları ve hedeflere uygun değerlendirme yöntemlerine karar vermeleri gerekmektedir. Özellikle teorik bilginin ölçümünde yazılı sınav, ödev ve projeler gibi ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır (Bektaş ve Akdeniz Kudubeş, 2014). Kullanılan bu yöntemlerin ne kadar yeterli olduğu konusunda yeterli bir bilgi oluşturabilmek için öncelikle öğretmenlerin ne yaptıklarını bilmeleri gerekmektedir. Öğretmenler ne sorduklarını bilirse amaca daha uygun hareket etmiş olacaklardır. Gelişi güzel sorulmuş sorular öğrenciye bir kazanım sağlamayacağı gibi amaca uygunda olmayacaktır. Sorulan soruların iyi planlanması ve öğretmenlerin bu konuda iyi yetişmiş olmaları gerekmektedir.

Bir eğitim sisteminin başarılı olduğu ve olmadığı yanlarının ve başarısızlığın kaynaklarının bilinmesi sistem hakkında önlem alınmasını kolaylaştırır; ayrıca, girişilecek benzer eğitim etkinlikleri hakkında daha gerçekçi planlamalar

yapılmasına katkıda bulunur. Bu durum eğitimde değerlendirmenin önemini ortaya koyar (Turgut ve Baykul, 2012). Eğitimde değerlendirme çalışmalarında öğretmenlerin büyük payı vardır. Öğretmenlerin öğrencinin durumunu öğrenmek için yaptığı sınavlar aynı zamanda öğrencilerin girmiş olduğu merkezi sınavlara da bir hazırlık olarak değerlendirilebilir. Bundan dolayı öğretmenlerin ne tür sorular sordukları büyük önem arz etmektedir.

Öğrenme-öğretme ortamında düşünme becerisinin geliştirilmesinde en önemli değişken “soru” dur. Hem öğrenci hem de öğretmen “soruyu” eğitim durumunun her aşamasında kullanabilir. Soru sormanın olmadığı bir eğitim durumu hemen hemen yok gibidir. Hem öğrencilerin öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesinde, hem de bu gereksinimlerin giderilmesinde öğretmenler tarafından sıkça kullanılan sorular, özellikle öğrenci başarısını değerlendirmede kullanılan en temel araçlardır (Dindar ve Demir, 2006). Öğretmenlerin öğrencilerde derin düşünceler oluşturabilmesi için sorularında öğrenciyi derin düşünmeye yönlendirecek şekilde sorulması gerekir. Soru sormanın öğretmen içinde öğrenci içinde çok büyük öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Sorular eğer amacına uygun sorulmazsa öğrencilerin ne düzeyde öğrendikleri ya da belirlenen hedeflere ulaşip ulaşamadıkları tam olarak tespit edilemeyecektir. Günümüz toplumlarında istenen birey özellikleri belirlenmiştir. İstenen bu özellikler ülkemizde de MEB tarafından belirlenmiştir. Bundan dolayı öğretmenler bu özelliklere uygun olarak öğrencileri yetiştirmeye çalışmalı ve hedeflere uygun hareket etmelidirler.

Öğrencilerin zihinsel süreçlerini harekete geçirebilmek ve içinde bulunulan durumla ilgili gerekli sorgulamaların yapılabilmesi için soru sorma çok önemli bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Soru sorma düşünmeyi harekete geçiren, öğrenmeyi sağlayan bir etkinliktir. Öğretmenlerin öğretim süreçlerindeki en büyük silahı olarak nitelendirilebilir. Soru sorma, öğrencilerin hedeflenen kazanımları ne ölçüde kazandıklarının belirlenmesi için kullanılan en temel araçlardan biridir (Çalışkan, 2011). Sosyal Bilgilerin önemli amaçlarından biri iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Bilgiyi sorgulayan, mantıklı düşünen, her söyleneni olduğu gibi kabul etmek yerine araştıran bireyler etkin bireyler olarak düşünülebilir. Bu çalışmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ne düzeyde sorular sorarak etkin vatandaşlar yetiştirmeye çalıştıkları önemli görüldüğünden, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin

sordukları soruların ne düzeyde olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu konuda yeterli, bilgiye sahip olup olmadıkları tespit edilmeye çalışılmış ve bu konuda düşüncelerinin neler olduğu öğrenilmek istenmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

- 2015-2016 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Afyonkarahisar merkez de devlet okullarında çalışan 51 Sosyal bilgiler öğretmeni ile,
- 2015-2016 eğitim-öğretim yılında katılımcılardan toplanan öğrencilere sorulan sınav sorularının olduğu sınav kağıtları ile,
- Görüşme formu aracılığıyla 12 Sosyal bilgiler öğretmeniyle yapılan görüşme ile sınırlıdır.

5. SAYILTILAR

Bu araştırmada;

1. Araştırmaya katılanların, soru sormada ki amacının öğrenci başarısını ölçmek olduğu,
2. Araştırmaya katılanların Görüşme formunda ki sorulara ve veri toplama aracındaki sorulara samimiyetle cevap verdikleri,
3. Veri toplama araç ve yöntemlerinin geçerlilik ve güvenilirliğinin araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

6. KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırma sırasında yaşanan en büyük güçlük katılımcılardan sınav kâğıtlarının toplanması esnasında yaşanmıştır. Araştırmacının katılımcılarda yapmış oldukları bir sınava ait bir sınav kâğıdını istemesi katılımcıların bazılarında tedirginlik yaratmış ve bundan dolayı da sınav kâğıtlarını vermek istememiştir. Ayrıca katılımcılara “Görüşme Formu” aracılığıyla yapılan görüşmeye katılımcılardan bazıları isteksiz olarak katılmıştır. Bazı katılımcılarda sorulara net cevap vermekten kaçınmıştır.

Karşılaşılan diğer bir güçlük ise soruların analizi düzeyinde olmuştur. Soruların bilişsel düzeylerinin tespiti sırasında bazı soruların hangi basamakta olduğu konusunda tereddütler yaşanmış ve uzman görüşüne başvurmak zorunda kalınmıştır.

7. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; Ayrıca insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Ölçme: Ölçme, yaşamımızdaki pek çok şeyin sürekli değişmesinden ve insanoğlunun da bu değişimleri merak edip gözlemleme ihtiyacı olarak ortaya çıkan bir süreçtir (Güler, 2014).

Değerlendirme: Eğitim –öğretim sürecinin sonunda veya belli noktalarında kontroller yapılır. Bu kontroller eğitimde “değerlendirme” terimiyle ifade edilir (Baykul, 2011)

Taksonomi: Taksonomi sözcük anlamıyla sınıflandırma ilimidir (Tuğrul, 2002).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLERİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

Tarih boyunca, milletlerin ve devletlerin geleceğinin belirlenmesinde eğitim-öğretim faaliyetlerine büyük görevler düşmüştür. Eğitim-öğretim faaliyetleri bu görevleri çeşitli dersler aracılığıyla yerine getirirken amaçları arasında etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen aktif insanlar ve iyi vatandaşlar yetiştirmek ideali bulunan sosyal bilgiler dersi de bu derslerden biridir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012). Sosyal Bilgiler dersinin felsefesinde aldığı bilgileri veriye dönüştürebilen ve temel bilgiler ışığında sorunlara çözüm yolları bulabilen bireyler yetiştirmek sosyal bilgilerin temel hedeflerindedir (Geçit ve Kartal, 2010). 18. Yüzyılın ortalarından itibaren düzenli ordulara kaynak olarak vatandaşların görülmeye başlaması vatandaş yetiştirmeye dönük bir bakış açısı ortaya çıkarmış ve okul programları bu iş için dikkatleri üzerine çekmiş, Sosyal eğitim devletler için yaşamsal bir öneme sahip olmuştur (Aktan, 2006). Sosyal Bilgiler dersi eğitim programı olarak ilk defa ABD de 1916 yılında orta dereceli okullarda uygulamaya konulmuştur. Bunun nedeni olarak kırsal alandan kentlere göçen insanların birlikte yaşamalarında uyum sorunuyla karşılaşmış olmaları gösterilmiştir. ABD’li eğitim bilimciler uyum sorununa çözüm olarak sosyal bilgiler dersini ortaya koymuşlardır (Sekin, 2011). Sosyal Bilgiler dersi 20. y.y’ın ilk yirmi yılında ayrı disiplinler olarak okutulmuştur. Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık bilgisi dersleri “Orta Öğretimde Sosyal Bilgiler Komisyonu” adı ile 1916 raporuyla Sosyal bilgiler başlığı altında birbirleri ile kaynaşık bir duruma getirilerek, sosyal bilgilerin bir öğretim alanı olarak kabul edilmesinde çok önemli bir rol oynamıştır (Saxe, 1991).

Sosyal bilgiler dersi gibi sözel ağırlıklı olan dersler genellikle ezbercilik temelinde algılanan dersler olarak nitelendirilmektedir. Bundan dolayı bu derslerde temel amaç bilginin ezberlenmesi ve var olan bilgilerin dışına çıkılmaması olarak alışlagelmiştir. Bu durum bu tür dersler için sıkıcı bir hal almış ve öğrencilerin bu tür derslere bakış açısı olumsuz yönde değişmiştir. Kılıç (2010)’a göre de gelişmekte olan ülkelerin eğitim sistemlerine yapılan en çok eleştiri, ders içeriklerinin

düşünmeye teşvik etmekten uzak olması olmuştur. Bu durumun nedenlerinden birinin, eğitim tarihinde uzun yıllardır var olan “pozitivist paradigma” olduğu düşünülebilir.

Sosyal bilgiler derslerinde de önceki dönemlerde sadece bilginin aktarılması yeterli görülmüştür. Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan yeni programın uygulanmaya başlamasıyla bu durum da değişmeye başlamıştır.

1.1.TÜRKİYE’DE SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN GELİŞİMİ

Ulusal Kurtuluş savaşıyla kazanılan zafer sonrasında çağdaş uluslar seviyesine ulaşmada ve ulusal bir bilinç yaratmada eğitimin rolünü ve önemini iyi kavrayan Cumhuriyet yönetimi, eğitime büyük bir önem vermiştir. Kronolojik sıra ile eğitim programları incelendiğinde, özellikle Cumhuriyet ile birlikte önemli bir gelişme yaşandığı görülmektedir (Aykaç, 2011).Osmanlı devletinin son dönemlerinde iyice bozulan eğitim sistemi Cumhuriyetle birlikte kendini toparlamaya çalışmıştır. Bu toparlanmaya paralel olarak eğitimle ilgili sorunlar belirli aralıklara toplanan “Maarif Şuraları”nda alınmıştır. Bu kararlar günümüzde olduğu gibi o dönemde de tavsiye niteliğinde kararlardır (Çetin, 2003). Cumhuriyet dönemiyle birlikte eğitim alanında yaşanan gelişmelerin amaçları içinde etkin, vatanını ve milletini seven bireyler yetiştirmek gibi amaçlarda göze çarpmaktadır. Eğitim sisteminin yenilenmek istenmesinin temelinde aslında var olan durumun yetersizliği ve yeni bir durum ortaya çıkarma isteğinin olduğu söylenebilir.

Ülkemizde 1968 yılına kadar Sosyal Bilgiler adında bir ders yoktur. MEB İlk defa 1968 yılında ortaokullarda Sosyal Bilgiler adıyla bir derse yer vermiştir. Bu ders ard arda sıralanan tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularından oluşmaktadır. Bu yönüyle Ülkemizde uygulana ilk program ile ABD’nin ilk programı benzerlik göstermiştir. Ancak on yedi yıllık uygulamanın ardından MEB Talim ve Terbiye Kurulu 1985 yılında aldığı bir kararla ortaokullardan Sosyal Bilgiler dersini kaldırmıştır. Bunun yerine de Milli Tarih, Milli Coğrafya ile T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük - Vatandaşlık Bilgisi dersleri okutulmaya başlanmıştır (Sekin, 2011). Ülkemizdeki programla dünyada ilk kez ortaya çıkan ABD’deki programın benzerlik göstermesinin sebebinin amaçların ortak olması yani ikisinin de iyi vatandaş yetiştirmek amacıyla ortaya çıkması olarak değerlendirilebilir.

1998 yılında yeni bir Sosyal bilgiler programı yürürlüğe girmiş ve 2005 yılına kadar yürürlükte kalmaya devam etmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler Programı'na kadar öğrencilerde öncelikle vatandaşlık bilincini geliştirmenin, kültürel değerleri aşılamanın ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamanın hedef alındığı söylenebilir (Kılıç, 2010). Türkiye'de 2003'de çalışması başlayan yeni sosyal bilgiler programı kısmı oluşturmaya başladığı kadar yansıtıcı düşünmeyi de yansıtmaktadır. Bu durum yeni programın dinamik bir sosyal bilgiler sınıfı ve anlamlı ve aktif öğrenmeyi amaçladığını göstermektedir. Yeni sosyal bilgiler programı; kavram, beceri ve değer öğretiminin altını özellikle çizmektedir. Öğrencilerin araştırma yapma, eleştirel düşünme, girişimcilik, karar verme, problem çözme gibi becerilerini geliştirecek eğlenceli, etkinlik örnekleri de sunmaktadır. Değerlendirme anlayışı da her iki yaklaşımın benimsediği öğeleri içermektedir (Ata, 2006). İçinde bulunduğumuz çağ, eğitim öğretim alanında köklü değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Günümüz toplumu, düşünen, üreten, sorun çözen insanlara ihtiyaç duymakta bunun içinde öğrenciyi eğitim sistemi içinde daha aktif hâle getirmek gerekmektedir (Aydemir ve Çiftçi, 2008). Geçen yüzyılın son zamanlarından itibaren dünyada pek çok ülkede öğretim programı geliştirme çalışmaları hızlanmış ve köklü değişikliklere gitme ihtiyacı duyulmuş Bu durum ülkemizde de yansımaları olarak Sosyal Bilgiler programı yeniden düzenlenmiştir (Memişoğlu, 2012). 2005'de uygulanmaya başlanan, Sosyal Bilgiler Programı değişen dünya şartlarına uyum esasına göre şekillendirilmiştir. Programda, dünyada yaşanan tüm değişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normları ve eğitim anlayışı, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizleri de dikkate alınmıştır (MEB, 2005). 2005 programında, davranışçı yaklaşımlardan farklı olarak, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alan, yaşama etkin katılım sağlayan, doğru karar verme ve sorun çözme becerilerini destekleyen ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir yaklaşım esas alınmıştır. Bu yaklaşım ile öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak, çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yasama geçirilmeye çalışılmıştır (MEB, 2005a, s.43). Öğrencilerin yaşamında da kullanabileceği öğrencileri hayata hazırlayan bir program hazırlanmıştır.

Öğrencilerin sadece davranışlarına bakmadan deneyim bireysel farklılıklar, beceri ve çevre gibi birçok durumu da işin içine katmış olduğu görülmektedir. 2005 programı her ne kadar yapılandırmacı yaklaşımın özüne dönük hazırlanmış olsa da yine davranışçı yaklaşımın Sosyal Bilgiler programından beklediği vatandaşlık bilincini geliştirmek amacından kurtulamadığı görülmektedir (Kılıç, 2010). 2005 programında öğretmekten çok öğrenmeye giden yolun öğretilmesine ağırlık verilmiştir denilebilir.

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemli olmuştur. İletişim olanaklarının dünyamızı küçültmesiyle de dünyamızda en önemli etken durumuna gelmiştir. Günümüz dünyasın da tartışılmaz üstünlük “bilgiyi üreten” ve “bilgiyi kullananlarıdır”. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir (MEB, 2005). Eğitim sistemimizin en önemli parçası olan öğretmenlerimize bu konuda çok büyük görevler düşmektedir. 2005 programında bahsedilen öğrenci tipini yetiştirecek olan öğretmenlerimizdir. Öğretmenlerimizin bunu nasıl başaracaklarını çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Öğretmenler kendilerinin yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadığı alanlarda öğrencilere de çok fazla bir katkı sağlayamayacaklardır. Bundan dolayı öğretmenlerimizin görevlerinin bilincinde hareket etmesi gerekmektedir.

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI

Sosyal Bilgiler vatandaşlık bilincini geliştirmek, etkin vatandaşlar yetiştirmek, vatanını milletini seven bireyler yetiştirmek gibi amaçlar için ortaya çıkan bir derstir. Sosyal Bilgiler dersi toplumun ihtiyacı olan bireyleri yetiştirmek ve sağlıklı bir toplum oluşturabilmek için büyük öneme sahip bir derstir. Sosyal Bilgiler dersinin ortaya çıkma aşamasında iyi bir toplum oluşturma düşüncesi vardır. Ülkemizde yer alan programlara bakıldığında da ilk yapılan Sosyal Bilgiler programından 2005 yılında yapılan programa kadar hepsinde ortak amacın vatanını ve milletini seven iyi vatandaşlar yetiştirmek olduğu görülecektir.

Sosyal Bilgilerin genel amaçları MEB’e göre aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

1. Öğrenciyi özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına vardırarak.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetiştirmek.

3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmasını sağlamak.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle kavrar.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmesini sağlamak.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklamasına yardımcı olur.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretimde bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermesini amaç edinir(MEB, 2005).

Sosyal Bilgilerin amaçlarına bakıldığında iyi vatandaş olmanın gerektirdiği sorumluluklar görülmektedir. Amaçlara dikkat ettiğimizde çok farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Konular çok geniş bir yapıya işaret etmektedir. Bundan dolayı Sosyal Bilgileri sınırlandırmak zordur. Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları yanında bir de özel amaçları vardır. Bu özel amaçlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

1. Ailenin görevlerini bilir.
2. Ailede demokratik yaşamın gerçekleşmesi için yapılması gerekenleri bilir.
3. Okulun kazandırdıklarının farkında olur.
4. Okulda demokratik yaşamın gerçekleşmesi için yapılması gerekenleri bilir.
5. Toplum içinde bir arada yaşamının önemini bilir.
6. Toplum yaşamını düzenleyen kuralları tanır.
7. Toplum yaşamını düzenleyen kuralların önemini bilir.
8. Toplumda demokratik yaşamın gerçekleşmesi için yapılması gerekenleri bilir.
9. Türk toplumunda ailenin önemini kavrar.

10. Aile bireyleri arasındaki dayanışmanın önemini kavrar.
11. Dayanışmanın toplum yaşamındaki önemini kavrar.
12. Türk kadınının toplumdaki yerini fark eder.
13. Atatürk'ün öğretmenlere önem verdiğini fark eder.
14. Cumhuriyetten önceki olay ve olguları bilir.
15. Cumhuriyet yönetiminin özelliklerini bilir.
16. Cumhuriyetin getirdiği yenilikleri açıklar.
17. Atatürk'ün yaşamıyla ilgili olaylar ve olguları kavrar.
18. Atatürk'ün son günleri ile ilgili olaylar ve olguları bilir.
19. Atatürk'ün kişiliğini ve özelliklerini tanımaya ilgi duyar.
20. Atatürk ile ilgili anıları dinlemekten zevk alır.
21. Ulus kavramının anlamını bilir.
22. Vatan kavramının anlamını bilir.
23. Türk ulusunun özelliklerini bilir.
24. Diğer din, örf ve âdetlere hoşgörülü olmanın gereğini kavrar.
25. Haritayı tanır.
26. Harita çeşitlerini bilir.
27. Haritaları çeşitlerine göre ayırt eder.
28. Haritanın yönlerini bilir.
29. Haritalarda bazı özel renk ve işaretler kullanıldığını bilir.
30. Haritadan yararlanma yollarını bilir.
31. Atlası tanır.
32. Köyün özelliklerini bilir.
33. Köyün yönetimini bilir.
34. Bulunduğu ilçeyi tanır.
35. Bulunduğu ilçenin yerini ayırt eder.
36. Bulunduğu ilçenin özelliklerini bilir.
37. İlçenin yönetimini bilir.
38. Bulunduğu ili tanır.
39. Bulunduğu ilin yerini ayırt eder.
40. Bulunduğu ilin özelliklerini bilir.
41. İlin yönetimini bilir.
42. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini tanır.
43. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini ayırt eder.
44. Yurdumuzun coğrafi bölgelerini tanır.
45. Yurdumuzdaki coğrafi bölgelerin yerini ayırt eder.
46. Yurdumuzun doğal durumunu tanır.
47. Yurdumuzun doğal durumunu kavrar.
48. Yurdumuzun ekonomik yaşamını oluşturan alanları tanır.
49. Yurdumuzun ekonomik yaşamını oluşturan alanların önemini kavrar.
50. Yurdumuzdaki başlıca sosyal yardım kurumlarını tanır.
51. Yurdumuzdaki başlıca sosyal yardım kurumlarının görevlerini açıklar.
52. Türkiye Büyük Millet Meclisini bilir.
53. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlerini bilir.
54. Cumhurbaşkanlığı ile ilgili olguları bilir.
55. Cumhurbaşkanının görevlerini bilir.
56. Bakanlar Kurulunu bilir.
57. Bakanlar Kurulunun görevlerini bilir.
58. Doğal çevreyi bilir (MEB, 2005).

Sosyal Bilgilerin özel amaçlarına bakıldığında öğrencide toplumun bir parçası olduğu bilinci verilmeye çalışılmıştır. Toplumun en küçük yapı taşının aile olduğu

demokrasinin ailede başladığı ve toplumun diğer kurumlarında da demokrasinin geliştirilmesi ve korunması gerektiği vurgulanmıştır (Ambarlı, 2010). Genel amaçlara ve özel amaçlara bakıldığında Sosyal Bilgilerin ne kadar çok farklı alanlarla ilgili örnekler sunduğunu görmek mümkün. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler dersi diğer derslere göre de farklılık göstermektedir. Bir vatandaş olarak bilmemiz gereken, kullanmamız gereken bilgilerin birçoğu Sosyal Bilgilerin içinde mevcuttur. Sosyal Bilgiler dersi öğrencileri aynı zamanda hayata hazırlamakta ve öğrencilerin ya da bireylerin gündelik yaşamda kullanabilecekleri bilgileri içermektedir. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler derslerinde uygulamaya dönük birçok faaliyet de yapılabilir.

Sosyal Bilgiler İlköğretim de temel derslerden biridir. Sosyal bilgiler dersi gerek program hazırlamada gerekse uygulama da ülke ve toplumun geleceği için çok önemlidir. Sosyal Bilgiler öğrencilerin toplumun sorunlarını bilmesinde iyi bir vatandaş olarak sorumluluklarını öğrenmesinde insan ilişkilerini ulusal ve evrensel değerleri kavramada en temel derslerden biridir (Aykaç, 2007). Toplumların genelinin problemi durumunda olan iyi vatandaş yetiştirme, Sosyal Bilgiler ders programında yer alan amaçlarla çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Sözer (1998)'e göre çocuğun elde edecekleri bakımından, her biri davranışa dönüştürülecek şekilde Sosyal Bilgilerin amaçlarını 4 madde de toplamıştır. Bu maddeler;

1. Çocuğun eleştirci, yapıcı ve yaratıcı düşünme ve yetenekleri gelişerek; sorun çözme konusunda beceriler kazanması sağlanır;
2. Çocuğun bireyler arası ilişkileri gelişir ve çocuk işbirliği yapmayı öğrenerek, sorumluluk bilinci kazanarak yetişir.
3. Temel yurttaşlık bilinci kazanır; Hak ve sorumluluklarını Öğrenir ve kavrar; anayasa ve yasalar karşısında görev ve sorumluluklarını bilincinde olur.
4. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuk gereksinimlerini iyi belirleyerek ve doğru tercihler yapma alışkanlığı elde ederek ekonomik olmayı öğrenir; şeklinde sıralanmaktadır. MEB'in amaçlarıyla da örtüşmekte olan bu açıklama ile çok fazla detaya inmeden Sosyal Bilgilerin çocuklara kazandırılacakları özetlenmiştir. Görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler bireylere çok geniş alanda farklı farklı bilgi ve beceriler sunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarının tam olarak gerçekleştirilebilmesi durumunda günümüz dünyasında ve ülkemizde yetiştirilmek

istenen vatandaş örneği başarılı bir şekilde yetiştirilebilecektir diyebiliriz.. Sorgulayan eleştiren var olanı olduğu gibi kabul etmek yerine araştıran ve düşünen bireyler yetiştirdiğimiz takdirde ülkemizde ki ya da dünyanın değişik coğrafyalarında ki sorunlarında azalacağını söyleyebiliriz.

3. SOSYAL BİLGİLERDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

3.1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME KAVRAMLARI

Davranışçı yaklaşımlara göre sürecin sonunda yapılan ölçme ve değerlendirme işi yapılandırıcı programlarla birlikte sürecin tamamına yayılmış hatta sürecin başarıya ulaşabilmesi için ön koşul haline gelmiştir (Kılıç, 2010).

Temel (2010)'a göre ölçme, bir niteliği gözlemek ve gözlem sonucunu birtakım sayı ve sembollerle ifade etmektir. Değerlendirme ise ölçme sonuçlarının bir ölçüte vurularak bir yargıya ulaşılmasıdır. Ölçme ve değerlendirme işlemlerinin çoğu zaman birlikte yapılması bu iki kavramın birbirine karıştırılmasına neden olsa da ikisi farklı kavramlardır. Bunun nedeni, çoğu kez iki işlemin birlikte yapılması ve bu iki kavramın genellikle birlikte ifade edilmesi olabilir.

Görüldüğü gibi ölçme ve değerlendirme birlikte kullanılan ancak birbirinden farklı kavramlardır. 3 tür ölçme yapılmaktadır. Bunlar Doğrudan ölçme, dolaylı ölçme ve türetilmiş ölçmedir. Eğitim sistemi içinde kullandığımız ölçme türü ise dolaylı ölçmedir.

Ölçme türleri aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

Doğrudan Ölçme: Ölçülmek istenilen özellik doğrudan gözleniyorsa ya da bu özelliğin kendisiyle doğrudan ilişkili bir ölçme aracı ile ölçülebiliyorsa, bu tür ölçmelere doğrudan (temel) ölçme denir. Doğrudan ölçmede ölçülen özellik dışında bir başka özelliğin ölçme işlemine karışmaması gerekir (Güler, 2014).

Dolaylı ölçme: Bir özellik, kendine yakın diğer bir özellik kanalıyla ölçülür. Sıcaklık ölçümü, zekâ ölçümü gibi (Seferoğlu, 2006).

Türetilmiş Ölçme: 3. Türetilmiş Ölçme En az iki değişken arasında kurulan bağıntıya dayanılarak yapılan ölçmedir. Yani burada elde edilen iki ölçme sonucundan, yeni bir ölçme işlemi yapmadan, aralarındaki bağıntıdan faydalanarak yeni bir ölçüm elde edilmesi söz konusudur (Araz, 2014).

Eğitim- Öğretimde soruların ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin en önemli parçası olduğu söylenebilir. Öğrenme ve öğretme etkinlikleri süresinde ya da sonunda hedeflenen davranışlara ulaşılp ulaşılamadığını anlamada soruların önemi yadsınamaz (Kılıç, 2010).

İlköğretim kurumları yönetmeliğine göre, Ölçme ve değerlendirmenin niteliği ve sayısı aşağıda verildiği gibi “madde 22”de belirlenmiştir.

Buna göre;

MADDE 22 – (1) İlkokul 4 üncü sınıf ile ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında öğrencilere;

a) Haftalık ders saati üç ve üçten az olan derslerde iki, üçten fazla olan derslerde ise üç sınav yapılır. Sınavların zamanı, en az bir hafta önceden öğrencilere duyurulur. Bir sınıfta/şubede bir günde yapılacak sınav sayısı 8 inci sınıfta üçü, diğer sınıflarda ikiyi geçemez. Sınavların süresi bir ders saatini aşamaz şeklinde,

b) Öğretmenlerce yapılan sınavlarda farklı soru tiplerine yer verilir. Soruların konulara göre dağılımı yapılırken ağırlığın bir önceki sınavdan sonra işlenen konulardan olmak kaydıyla geriye doğru azalan bir oranda ve dönem başından beri işlenen konulardan seçilir şeklinde,

c) Sınavlardan önce, sorularla birlikte cevap anahtarı da hazırlanır ve sınav kâğıtları ile birlikte saklanır. Cevap anahtarında her soruya verilecek puan, ayrıntılı olarak belirtilir. Sınav soruları, imkânlar ölçüsünde çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır şeklinde düzenlenmiştir (MEB, 2014).

Görüldüğü gibi Milli Eğitim Bakanlığı ölçme ve değerlendirme işleminin nasıl yapılacağını açık bir şekilde belirtmiştir. Ölçme ve değerlendirme işlemleri yapılırken öğretmenler değişik tarzda sorular sorabilmektedir. Öğretmenlerin sordukları sorulara baktığımızda Boşluk doldurma, Doğru-yanlış, Çoktan Seçmeli test, Kısa cevaplı sorular, eşleştirme soruları, v.b soruları tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Ölçme ve değerlendirme işlemleri sırasında öğretmenlerin soru sorma becerilerinin önemi de büyüktür. Bir öğretmen öğrencilerine tek tip soru sormayı tercih etmemelidir. Sorduğu soruların ne düzeyde olduğunun farkında olmalı, hazır sorularla öğrencileri değerlendirmek yerine kendi oluşturduğu sorularla değerlendirme yapmalı ve kendini soru sorma konusunda geliştirmelidir. Eğitim ve Öğretim sürecinde sorulan sorular en fazla Bloom tarafından geliştirilen taksonomi’ye göre değerlendirildiği düşünölmektedir.

3.2. BLOOM TAKSONOMİSİ:

Taksonomi sözcük anlamıyla sınıflandırma ilimidir (Tuğrul, 2002). Bilişsel alan hedeflerinin sınıflandırılması ile ilgili ilk kitap “Taxonomy of educational objectives the classification of educational goals handbook 1 cognitive domain” adında 1956 yılında ortaya çıkmış ve Benjamin S. Bloom bu kitabın editörlüğünü yapmıştır. Bu kitabın ortaya çıkmasında Bloom’un yanı sıra Amerika’daki sınav komisyonunda görevli birçok uzmanın katkıları olmuştur (Şeker, 2010). Bloom insanların düşüncesini sınıflandıran tek kişi olmamakla birlikte onun geliştirdiği taksonominin diğerlerinden basit olması bu taksonomiye diğerlerine göre farklı bakılmasını sağlamıştır. Altı kategori olarak oluşturulmuştur. Orijinal taksonomiye Duyuşsal Eğitim Kazanımları Taksonomisi eklendiğinde bile kullanımı kolay bir taksonomi olarak kalmaya devam etmiştir (Wineburg & Schneider, 2013). Bloom taksonomisinin bilişsel alan sınıflamasının eğitim sisteminde kullanılması amaçların açık seçik ve gözlenebilir olmasıyla ilgilidir (Ayvacı ve Türkdogan, 2010). Bloom taksonomisi, bilişsel alanla ilgili Bilgi, kavrama, Uygulama, Analiz, Sentez ve Değerlendirme basamakları olmak üzere altı ana basamağı oluşturmaktadır. Bilgi düzeyinden kavrama düzeyine çıkıldıkça davranışlar karmaşıklaşır (Krathwohl, 2002; Özçelik, 1998; Tekin, 2004). Bloom’un orijinal taksonomisi basamaklarda kolaydan zora doğru gidilmesinden dolayı hiyerarşik, her bir basamağın kendinden önceki basamağı kapsamaması da birikimli olarak adlandırılmasını sağlamıştır. Bilişsel süreç basamaklarının basitten karmaşığa tek boyutta sınıflandırılması önemli bir eksiklik olarak görülmekle birlikte Bloom taksonomisinde bir takım sınırlamalar da görülmüştür. Bilgi basamağında ki bazı amaçların analiz ve değerlendirme basamağındaki amaçlardan daha karmaşık olduğu görüle bilmektedir. Ayrıca sentez basamağının değerlendirme basamağını da kapsadığı düşünülmektedir (Amer, 2006). Bloom taksonomisinin diğer eleştirildiği bir yönde alttaki hedef düzeyine ulaşılmadan bir üst hedef düzeyine ulaşılamaması olmuştur. Bazı alanlarda bir düzeyde ki davranış gösterilmeden bir üst düzeye ulaşılabilmektedir. Kimi uzmanlar bu aşamalı sınıflamanın, her konu alanı için uygun görülmediğini dile getirmektedirler (Senemoğlu, 2007). Bunlardan dolayı Bloom’un orijinal taksonomisinin yeniden gözden geçirilmesi ve revize edilmesi gereği duyulmuştur. Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine bakacak olursak;

Anderson ve Krathwohl koordinatörlüğünde bir çalışma grubu tarafından revize edilen Bloom taksonomisinin, 2001 yılında bilimsel alan yazına sunulduğu görülmektedir. Yenilenmiş taksonominin orijinal taksonomiye iki boyutlu bir sınıflamaya dönüştürerek esnettiği söylenebilir (Tutkun, 2012).

Orijinal Taksonominin revize edilmiş hali Bilgi ve Bilişsel Süreçlerden oluşan iki boyutlu bir sistemdir. Bilgi Boyutu orijinal taksonominin Bilgi (Knowledge) kategorisinin alt kategorilerine benzemektedir. Bilişsel Süreç Boyutu orijinal taksonominin altı temel kategorisine benzemektedir. Fakat bu kategorilerde bazı değişiklikler yapılmış ve kategoriler yeniden adlandırılmıştır. Orijinal taksonomideki Bilgi (Knowledge) kategorisi Hatırlamak (Remember), Kavrama (Comprehension) kategorisi Anlamak (Understand), Sentez (Synthesis) kategorisi Yaratmak (Create) olarak yeniden adlandırıldı ve Yaratmak kategorisi en üst düzey kategori olarak alındı ve geri kalan diğer kategorileri (Uygulama, Analiz ve Değerlendirme) eylem formları olan Uygulamak (Apply), Analiz etmek (Analyze), ve Değerlendirmek (Evaluate) olarak değiştirildi. Bu kategoriler orijinal taksonomideki kadar katı olmasa da hiyerarşik bir yapıda sıralandı (Köğçe, Aydın ve Yıldız, 2009).

Yukarıda verilen bilgilere bakarsak Bloom tarafından geliştirilen taksonomi günümüz koşullarına göre revize edilerek sunulmuştur. Orijinal taksonomiye göre daha esnek hale getirilmiştir. Revize edilmiş Bloom taksonomisi orijinal taksonominin eleştirilen ya da problemlili olduğu düşünülen noktalarını yeniden ele almıştır. Eğitim ve öğretimdeki çağdaş gelişmeler yeni taksonomiye yansıtılmaya çalışılmıştır. Yenilenmiş taksonominin getirmiş olduğu yeniliklerle program geliştirme alanına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir (Bümen, 2006). Revize Edilmiş Bloom Taksonomisinin, tüm alan ve kademedeki eğitim programlarının oluşturulmasına, uygulanmasına, öğretim etkinliklerinin düzenlenmesine ve hedeflere ulaşma düzeyinin belirlenmesine hem bilgi boyutu hem de bilişsel süreç açısından büyük katkı sağlayacağı açıktır (Bekdemir ve Selim, 2008).

İKİNCİ BÖLÜM

BENZER ÇALIŞMALAR

1.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışkan (2011) “Öğretmenlerin Hazırladığı Sosyal Bilgiler Sınav Sorularının Değerlendirilmesi” isimli çalışmasında öğretmenlerin daha çok Bloom Taksonomisinin alt basamakların da sorular sorduğunu belirlemiştir. Üst düzey sorulara ise çok az yer verildiği belirlenmiştir. Bu durumun 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren olumlu yönde değiştiği sonucuna ulaşmıştır.

Kılıç (2010) “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih konuları ile ilgili Soru Sorma Becerilerinin Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi” isimli Yüksek Lisans Tez çalışmasında Öğretmenlerin daha çok bilgi düzeyinde sorular sordukları ve üst düzey sorulara yer verseler de bunu sınırladıkları, daha çok çoktan seçmeli test sorularına yer verdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Çelikkaya, Karakuş ve Öztürk Demirbaş (2010) tarafından yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin hangi ölçme değerlendirme araçlarını kullandıkları belirlenmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en fazla geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını kullandıkları, alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarına fazla yer vermedikleri tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak ta kendilerini geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarına daha hakim gördüklerini ve hata yapma oranlarının daha az olduğunu düşündüklerini söyleyebiliriz.

Adanalı ve Doğanay (2010) tarafından yapılan Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Alternatif Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri açısından Değerlendirilmesi isimli çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınavlarda çoktan seçmeli test sorularını, eşleştirme soruları kısa cevaplı sorular ve klasik sorular gibi geleneksel yöntemle yapılan ölçme ve değerlendirme uygulamalarını kullandıkları görülmüştür. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini ise fazla tercih etmedikleri görülmüştür.

Kesten, A. ve Özdemir, N. (2010) tarafından yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamının değişen programla birlikte farklı ölçme ve

değerlendirme yaklaşımlarını kullandıkları ancak bunun için yeterli, zamana ve bunun değerlendirilmesinde yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Gazel ve Erol (2011) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler kazanımlarını taksonomik açıdan değerlendirmişlerdir. Kazanımların en yoğun olduğu basamak kavrama basamağı olarak belirlenmiştir. Kazanımların büyük çoğunluğunun Bloom taksonomisinin Bilişsel düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Köken (2002) Sosyal Bilgiler öğretiminde soru sorma metodunun önemini araştırmıştır. Öğretmen adaylarının soru sorma konusunda yeterli hazırlık ve planlamaları yaptıklarında soru sorma seviyelerinin arttığı belirlenmiştir.

Şenses (2008) yapmış olduğu yüksek lisans tezinde 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında ki soruları kapsam geçerlilik ve Bloom taksonomisine göre incelemiştir. Buna göre ders kitaplarındaki kapsam ve geçerliliğin iyi olduğu ve Bloom taksonomisine göre de önceki yıllara göre daha iyi olduğu sonucuna ulaşmışlardır

Gezer, Öner Sünkür, Şahin ve Meral (2014) tarafından yapılan çalışmada 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi öğretim programı kazanımlarını revize edilmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirmişlerdir. Araştırmada Bilişsel sürecin alt basamaklarındaki kazanımların üst basamaklarındaki kazanımlara göre daha az olduğu tespit edilmiş, bilişsel süreç basamakları arasında dengeli bir şekilde dağılmadığı saptanmıştır.

Arseven, Şimşek ve Güden (2016) tarafından yapılan Coğrafya Dersi Yazılı Sınav Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre Analizi isimli çalışmada öğretmenlerin en fazla ilk üç basamakta yer alan bilişsel alanın alt basamağında bulunan sorulara yer verdiği görülmüştür. Üst basamakta yer alan soruların ise çok az olduğu görülmüştür.

Geçit ve Yarar (2010) tarafından yapılan çalışmada 9. sınıf Coğrafya kitaplarındaki sorular ile çeşitli coğrafya sınav sorularını Bloom taksonomisine göre analiz etmişlerdir. Kitaplardaki sorular ile sınavlarda sorulan soruların büyük kısmının bilgi basamağında olduğunu görmüşlerdir. Bunun yanında merkezi sınavlarda (ÖSS) sorulan soruların ise daha çok kavrama düzeyinde olduğu sonucuna

ulaşmışlardır. Öğretmenlerin sorduğu sorularda ve kitaplarda neredeyse analiz, sentez ve değerlendirme sorularının hiç yer almadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Dindar ve Demir (2006) tarafından yapılan Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Fen Bilgisi Dersi Sınav Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi isimli çalışmada soruların büyük kısmının Bloom taksonomisinin en alt basamağı olan Bilgi basamağında sorulduğunu bulmuşlardır.

Özcan ve Oluk (2007) İlköğretim Fen Bilgisi Derslerinde Kullanılan Soruların Piaget ve Bloom Taksonomisine Göre Analizi isimli çalışmada Fen Bilgisi öğretmenlerinin Bloom Taksonomisine göre en çok soruyu Bilgi ve Uygulama basamaklarında sordukları görülmüştür. Ancak Uygulama sorularının daha önceden sınıf ortamında çözümlenip çözümlenmediği bilinmemektedir. Eğer bu sorular sınıfta çözüldüyse bunlarda Bilgi düzeyinde sayılmalıdır sonucuna ulaşmışlardır.

Ayvacı ve Türkdoğan (2009) tarafından yapılan Yeniden Yapılandırılan Bloom Taksonomisine Göre Fen ve Teknoloji Dersi Yazılı Sorularının İncelenmesi isimli çalışmada Soruların yarısından fazlasının Bilgi ve Hatırlama düzeyinde sorular olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gündüz (2009) yaptığı çalışmada 6. 7. ve 8. Sınıf Fen ve Teknoloji sorularını ve ölçme ve değerlendirme araçlarına ve Bloom taksonomisine göre analiz etmiştir. Bu çalışmada soruların büyük kısmını Çoktan seçmeli sorular oluşturmuştur. Bloom Taksonomisine göre de en çok sorunun Bilgi basamağında sorulduğu tespit edilmiştir. Soruların büyük kısmının alt düzey düşünme becerilerini ölçmeye yönelik çok az bir kısmının da üst düzey düşünme becerilerini ölçmeye yönelik olduğu görülmüştür.

Çakıcı ve Girgin (2012) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim 2. Kademedeki Fen ve Teknoloji dersi ünite sonu değerlendirme sorularını incelemiş ve soruların çok büyük oranda Bloom taksonomisinin en alt basamağı olan Bilgi düzeyinde sorular olduğu tespit edilmiştir. Bunu az sayıda kavrama sorusu izlemiştir. Uygulama, Analiz, Sentez ve Değerlendirme düzeyindeki sorular ise yok denecek kadar azdır sonucuna ulaşılmıştır.

Tanık ve Saraçoğlu (2011) tarafından yapılan çalışmada Fen ve Teknoloji dersi yazılı sorularını incelemiş ve soruların büyük kısmının hatırlama ve anlama düzeyinde sorular olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ayvacı ve Şahin (2009) tarafından yapılan araştırmada Fen Bilgisi öğretmenlerinin ders sürecinde ve sınavlarda sorduğu soruları Bloom taksonomisine göre incelemişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuca göre ders esnasında sorulan soruların genellikle ezbere dönük Bilgi düzeyinde sorular olduğu sınavlarda sorulan soruların ise üst düzey sorular olduğu sonucuna ulaşılmış ve sınav sorularıyla derslerde sorulan soruların birbiriyle paralellik göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Koray, Altunçekiç ve Yaman (2005) tarafından yapılan araştırmada Fen Bilgisi öğretmen adaylarının soru sorma becerilerini Bloom taksonomisine göre değerlendirmişlerdir. Öğretmen adaylarının soru sorma becerilerinin daha çok bilgi kavrama basamaklarında geliştiği görülmüştür. Üst düzeyde soruları içeren uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde soru sorma becerilerinin ise düşük düzeyde kaldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Eroğlu ve Sarar Kuzu (2014) tarafından yapılan Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi kazanımları ve sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre analizinde soruların büyük kısmının anlama ve hatırlama düzeyinde olduğu ve ikinci sırada da uygulama sorularının yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Aydemir ve Çiftçi (2008) tarafından yapılan araştırmada Türk Dili ve Edebiyatı öğretmen adaylarının Bloom taksonomisine göre soru sorma becerisini belirlemişlerdir. Yapılan araştırmaya göre öğretmen adaylarının en çok Bloom taksonomisinin en alt basamağı olan Bilgi basamağında soru sormayı tercih ettikleri görülmüştür. Bunu kavrama basamağı takip etmiştir. Üst düzey sorulara ise çok az yer verildiği görülmüştür.

Güler, Özdemir ve Dikici'nin 2012 yılında yaptığı araştırmada İlköğretim Matematik öğretmenlerinin sınav soruları ile SBS soruları Bloom taksonomisine göre karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak hem sınav sorularının hem de Sbs sorularının ağırlıklı olarak Bloom Taksonomisinin en alt basamaklarında sorulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gökler, Aypay ve Arı (2012) tarafından yapılan araştırmada İlköğretim İngilizce dersi kazanımları sınav soruları ve SBS sorularını yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelemişlerdir. Sonuç olarak kazanımlar, sınav soruları ve SBS sorularının Bloom Taksonomisinin alt basamaklarında toplandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Duban ve Küçükyılmaz (2008) tarafından yapılan çalışmada Sınıf Öğretmeni Adaylarının Alternatif Ölçme-Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinin Uygulama Okullarında Kullanımına İlişkin Görüşleri isimli çalışmalarında sınıf öğretmeni adaylarının hem alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini hem de geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenlerin bir kısmı sadece geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullandıklarını söylerken küçük bir kısmı da alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullandıklarını söylemişlerdir.

Aydoğmuş ve Coşkun Keskin (2012) tarafından yapılan çalışmada, mesleki kıdem ile rubrik, kontrol listeleri, tutum ölçeği ve dilsiz harita kullanımında; mezun olunan kurum türü ile proje ile rubrik kullanımında; hizmet içi eğitimin proje, rubrik, gözlem formu ve dilsiz harita kullanımında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, süreç odaklı ölçme araçlarından performansın ve projenin sıklıkla kullanıldığı; yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç tekniği, tutum ölçekleri ve akran değerlendirmenin ise nadiren kullanıldığı görülmüştür. Öğretmenlerin bu araçları yeterince tanımadıkları sonucuna varılmıştır.

Yeşil (2008) tarafından yapılan araştırmada öğretmen ve öğrenci sorularının karşılaştırmasını yapmış ve öğrenci sorularının büyük oranda öğretmen sorularından etkilendiğini belirlemişlerdir.

Büyükalan Filiz, (2009) tarafından yapılan araştırmada Öğretmenlere verilen soru sorma bilgisine yönelik eğitimin onların bilgi, kavrama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerinde soru sormalarında olumlu yönde etki yapmıştır.

Çalışkan ve Yıldız (2008) tarafından yapılan çalışmada 1998 ve 2004 ders programlarına göre ilköğretim 4. Sınıf ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularını incelemişlerdir. Hazırlanan ders kitaplarında ünite değerlendirme sorularına daha fazla yer verildiği ve daha çok test sorusu sorulduğu belirlenmiştir. Ayrıca Bloom taksonomisine göre daha üst düzey sorulara yer verildiği görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının özellikleri, verilerin analizinde yararlanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından sorulan yazılı sorularının yer aldığı yazılı kâğıtlarının incelendiği bu araştırmada Nitel Araştırma yöntemi kapsamında Doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilirle birlikte, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Doküman ya da belgeler terimi, insan yapımı nesnelere, yazı ve imza gibi simgesel araçları ve simgesel olmayan materyalleri de içerir (Merriam, 2013). Öğretmenlerin sınavlarda sordukları soruların yer aldığı yazılı kâğıtları kullanılarak öğretmenlerin sorduğu sorular tespit edilmiş ve Bloom Taksonomisinin Bilişsel alanına göre incelenmiştir. Ayrıca öğretmenlerden bazılarıyla araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığıyla görüşme yapılmış ve öğretmenlerin ne tür sorular sordukları ve ne tür soruları sormaları gerektiği ve nedenleri hakkında bilgileri alınmıştır.

2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar merkezde bulunan ortaokullarda çalışan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden elde edilen sınav kâğıtları oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda Afyonkarahisar merkezde görev yapan 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren 51 Sosyal Bilgiler öğretmeninden elde edilen 51 farklı türde hazırlanmış olan sınav kâğıdında ki 1302 soru oluşturmaktadır. Ayrıca yine Afyonkarahisar merkezde çalışmakta olan 12 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle de araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen “Görüşme formu” aracılığıyla görüşme yapılmıştır.

3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Bu araştırmanın verileri 2015-2016 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Afyonkarahisar merkezde çalışan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ziyaret edilerek

öğrencilere uyguladıkları sınav kâğıtlarından bir örneği istenmiştir. Toplam da 51 Sosyal Bilgiler öğretmenine ulaşılarak 51 farklı yazılı sınav kâğıdı elde edilmiştir. Toplam da 51 yazılı sınav kâğıdından 1302 soru incelenmiştir. Elde edilen yazılı sınav kâğıtları 3 ayrı araştırmacı tarafından ayrı ayrı doküman analizi yöntemiyle incelenerek Bloom Taksonomisine göre analiz edilmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen formül ile güvenilirlik hesaplanmış ve güvenilirlik 0,88 bulunmuştur. Ayrıca 12 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Görüşme formu aracılığıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler de analiz edilmiştir.

4.VERİLERİN ANALİZİ

Veri toplama aracı olarak, Çalışkan (2011) tarafından yapılandırılmış olan “Soru İnceleme Formu” kullanılmıştır. Soru inceleme formunda Bloom Taksonomisi’nin her bir basamağının özelliklerini açıklayan, soru davranış ve sözcüklerini açıklayan, örnek soruları içeren ve soruların ölçtüğü bilişsel düzeylerin nedenini açıklayan alanlar mevcuttur. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlere 3 soruluk bir görüşme formu hazırlanarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Görüşme formundan elde edilen bilgiler Betimsel analiz yapılarak verilmiştir.

Öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtlarına ait sorular orijinal kâğıtlardan taranarak her basamağa bir örnek oluşturacak şekilde verilmiştir.

Örnek 1: Öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtlarından bilgi basamağına ait sınav sorusu örnek olarak alınmış ve analiz edilmiştir.

9-Aşağıdakilerden hangileri doğal kaynaklarımızdan değildir?
A) ormanlar B) turizm C) madenler D) sular

Çözüm:

Yukarıda verilen soruda doğal kaynaklarımızdan olmayan şıkkı bulmamızı istiyor. Doğrudan bilme ve hatırlamaya yönelik bir sorudur. Bundan dolayı Bloom taksonomisinin bilişsel alanına göre **bilgi** basamağında bir sorudur.

Tablo 1. Bilgi basamağı analiz tablosu

DÜZEY	Özellikler	Soru Davranışları ve Sözcükleri	Örnek Sorular	Neden
BİLGİ	<p>*Bilginin gözlenmesi ve hatırlanması</p> <p>*Tarihlerin, olayların ve yerlerin bilinmesi,</p> <p>*önemli fikirlerin bilinmesi</p> <p>*Konu alanında bilgili olma</p>	<p>tanımla, betimle, sırala, yerini belirt, seç, söyle, göster, topla, incele, ezberle, tanı, belirt, isimlendir, ezberle, kim, ne, nerede, ne zaman</p>	<p>I) Anadolu'da kurulan ilk Türk devletleri hangileridir? (6. Sınıf / 2003-2004</p> <p>II) Aşağıdaki olayların hangisinden sonra padişahlıkla halifelik tek kişide toplanmaya başlanmıştır? (7. Sınıf / 2004-2005)</p> <p>A)Hint Seferi (1538-1553) B) Otlukbeli Savaşı (1473) C) İran Seferi (1514) D) Mısır Seferi (1516-1517)</p>	<p>I) Bilginin hatırlanmasına yönelik bir soru olduğundan ve kim sorusuna cevap aradığından bilgi düzeyinde bir sorudur.</p> <p>II) Burada sorulan soruda öğrenilen bir olayın ve bu olayın özelliklerinin bilinmesi istendiğinden bilgi seviyesinde bir sorudur.</p>

Örnek 2: Öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtlarından kavrama basamağına ait sınav sorusu örnek olarak alınmış ve analiz edilmiştir.

13)

- "Bilgisiz kağanlar devletin başına geçmiş. Kağanların yardımcıları da bilgisiz kimselermiş. Türk halkı da Çin'in tatlı sözüne, ipeğine kandığı için Çin hâkimiyetine girmiş. Gök Tanrı Türk milleti yok olmasın diye babam İteriş Kağan ile annem il Bilge Hatun'u tahta çıkarmış."

Bilge Kağan'ın Orhun Yazıtlarında yer alan bu sözleri aşağıdakilerden hangisini göstermez?

- Türklerin bazı dönemlerde Çin hâkimiyeti altına girdiğini
- Kağanların eşlerinin de yönetimde etkili olduğunu
- Bazı kağanların Türk milletini iyi temsil etmediğini
- Türklerin, İslamiyet'i kabul ettiğini

Çözüm:

Yukarıdaki soruda verilen bilgilerden yola çıkarak bu bilgilerin dışına çıkmadan sorunun cevabı bulunabildiği için Bloom taksonomisinin bilişsel alanına göre **kavrama** basamağında bir sorudur.

Tablo 2. Kavrama basamağı analiz tablosu

DÜZEY	Özellikler	Soru Davranışları ve Sözcükleri	Örnek Sorular	Neden
KAVRAMA	*Bilgiyi kullanma *Yöntemleri, kavramları ve teorileri yeni durumlarda kullanma *Gerekli bilgi ve becerileri kullanarak problemleri çözme	göster, açıkla, çevir, örnek ver, yeniden yaz, özetle, genelle, ayır, savun, örnek ver, tahmin et, eğer ... olmasaydı ne olurdu	1-)İlk askerî başarısını, Trablusgarp'ta İtalyanlara karşı kazanan Mustafa Kemal, daha sonra görev aldığı cephelerde başarılı görevler yapmıştır. Bu bilgiden, Mustafa Kemal'in askerlik hayatı ile ilgili, aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz? A) İlk görev yeri Trablusgarp'tır. B) Başarılı bir askerlik hayatı vardır. C) İtalyanlara karşı başarılı mücadeleler vermiştir. D) Trablusgarp Savaşı, askerlik hayatına deneyim kazandırmıştır.(15 Aralık 2013 TEOG)	1-) Verilen bilgilerin dışına çıkılmadan, bu bilgilere göre sonucun bulunması istendiği için kavrama basamağı sorusudur.

Örnek 3: Öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtlarından uygulama basamağına ait sınav sorusu örnek olarak alınmış ve analiz edilmiştir.

17-
1/8.000.000 ölçekli bir haritada, iki kent arasındaki Harita uzunluğu 5 cm'dir. Bu iki kent arasındaki gerçek uzaklık Kaç km dir.

A) 400km B) 450km C)500km D) 550km

Çözüm:

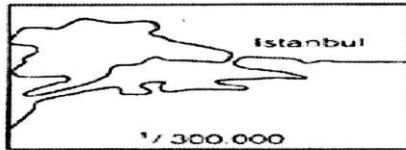
Soruda verilenleri kullanarak bir problemin çözülmesi istenmektedir. Bundan dolayı Bloom taksonomisinin bilişsel alanına göre uygulama düzeyinde bir sorudur.

Tablo 3. Uygulama basamağı analiz tablosu

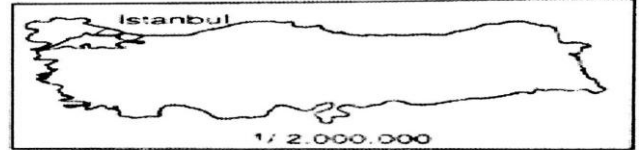
UYGULAMA	*Örnekleri görme *Parçaları düzenleme *Gizli anlamları hatırlama *Değişkenleri tanımlama	uygula, değiştir, çöz, seç, göster, biçimlendir, sınıfla, üret, kullan, dramatize et, keşfet, hazırla, boy	1-)I) A şehri ile B şehri arasındaki uzaklık gerçekte 100 km'dir. 1 / 2000000 ölçekli bir haritada bu iki şehir arasındaki uzaklık kaç cm'dir? (6. Sınıf / 2007-2008)	1-)I) Bu soru, verilenleri kullanarak bir problemin çözülmesi istediğinden uygulama düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.
----------	---	--	---	---

Örnek 4: Öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtlarından analiz basamağına ait sınav sorusu örnek olarak alınmış ve analiz edilmiştir.

(4.SORU) Arkadaşlar Dikkat!!! Bilindiği gibi, haritalarda, ölçek paydası küçüldükçe, yani ölçek büyüdükçe haritanın gösterdiği ayrıntı artmaktadır. Buna göre aşağıdaki haritaları inceleyerek soruları yanlarındaki boşluklara cevaplayın ve tam tamına 15 puan kazanın...

I

II

- ** Ayrıntıyı gösterme gücü kaç numaralı haritada daha fazladır?.....
- ** "Küçük Ölçekli" harita kaç numaralı haritadır?.....
- ** "Büyük Ölçekli" harita kaç numaralı haritadır?.....
- ** İstanbul'un ilçeleri hangi haritada daha net görülebilir?.....
- ** "Hangi harita daha geniş bir alanı gösterebilir?....."

Çözüm:

Soruda haritada ki bilgilerin maddelerle ilişkisi sorulmuş ve sonuç çıkarma istenmiştir. Bundan dolayı Bloom taksonomisinin bilişsel alanına göre **analiz** düzeyinde bir sorudur.

Tablo 4. Analiz basmağı analiz tablosu

ANALİZ	*Yeni fikirler üretmek için eskileri kullanma *Verilen olaylardan genellemeye gitme *Birçok alandaki bilgiler arasında bağlantı kurma *Sonuçları tahmin etme ve sonuç çıkarma	analiz et, sınıflandır, araştır, seç, alt parçalara ayır, farklılığı bul, sonuç çıkar, ayır, göster, destekle, niçin, hangi etkenler, delilleri açığa çıkar, sonucunu açıkla, analiz et, destekle	1-)Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Anadolu'nun işgaline karşı Türk halkı, yerel direniş örgütleri kurarak mücadele etti. Buna göre, Türk halkının işgaller karşısında; I- teslimiyetçi, II- milliyetçi, III- uzlaşmacı IV- dayanışmacı tutumlarından hangilerini gösterdiği söylenebilir? A) Yalnız II B) I ve III C) II ve IV D) I, III ve IV (15 aralık 2013 TEOG)	1-)Metinde verilen bilgilerin hangi maddelerle ilişkisi olduğu sorulduğu için ve soruda parça bütün ilişkisi olduğu için analiz basamağı sorusudur.
--------	--	---	--	---

Örnek 5: Öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtlarından sentez basamağına ait sınav sorusu örnek olarak alınmış ve analiz edilmiştir.

10. Çok önemli bir haberi veya bilgiyi bütün Türkiye ile paylaşmak istiyorsunuz. Günümüzde var olan kitle iletişim araçlarının olmadığını düşünürsek nasıl bir iletişim yolu geliştirdiniz? Bu iletişime ne ad verirdiniz?

Soruda öğrencilerden orijinal bir kendilerine özgü bir iletişim yolu geliştirmeleri istenmektedir. Bundan dolayı **sentez** düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.

Tablo 5. Sentez basamağı analiz tablosu

SENTEZ	<p>*Fikirler arasında karşılaştırma ve ayırım yapma</p> <p>*Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme</p> <p>*Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma</p> <p>*Delillerin değerini doğrulama</p> <p>* Nesnelliği tanıma</p>	<p>birleştir, rol oyna, karıştır, denence kur, desen oluştur, orijinal bir şey oluştur, yarat, geliştir, organize et, planla, icat et, yapılandır, düzenle, tahmin et, öner, ne olurdu ... eğer x olsaydı?</p>	<p>I) Her devlet yeni doğan vatandaşlara bir kimlik belgesi verir. Devletler bu uygulamaları yapmasaydı neler olabilirdi? (6. Sınıf / 2008-2009)</p> <p>II) Çevrenizde yaşanan en önemli iletişim sorunu nedir? Bu sorunun çözümü için neler önerirsiniz? (7. Sınıf / 2007-2008)</p>	<p>I) Bu soru verilen bilgiye dayalı olarak daha üst düzeyde bir tahmin yapma sorusu olmasından dolayı sentez seviyesinde bir soru olarak kabul edilebilir</p> <p>II) Bu soruda iletişimle ilgili bir sorunun tespit edilerek sorunun çözümü için öneriler geliştirmesi istendiğinden sentez düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p>
--------	--	--	--	--

Öğretmenlerden elde edilen sınav kâğıtlarında **değerlendirme** düzeyinde soru sorulmadığı belirlenmiştir. Değerlendirme düzeyinde sorulan soruların nasıl analiz edileceği aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6. Değerlendirme basamağı analiz tablosu

DEĞERLENDİRME	<p>*Fikirler arasında karşılaştırma yapma ve ayırım yapma</p> <p>*Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme</p> <p>*Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma</p> <p>*Delillerin değerini doğrulama</p> <p>*Nesnelliği tanıma</p>	<p>yargıla, düşün, öner, süreci değerlendir, destekle, ince ayrıntıları değerlendir, sonucu değerlendir, karşılaştır, eleştir, fikrin nedir, hangisi en iyisi, bu görüşe katılıyorsunuz, karar ver, değerlendir, haklılığımı savun</p>	<p>I) Büyük bir şirketin patronusunuz. Yurdumuzun değişik bölgelerinde yatırımlarda bulunacaksınız. Ayçiçeği yağı, kâğıt, 5 yıldızlı otel, un ve sigara fabrikalarına yatırım yapmayı planlıyorsunuz. Bu fabrikaları yurdumuzun hangi bölgelerine neden ve hangi gerekçelerle açarsınız. Açıklayınız. (6. Sınıf / 2007-2008)</p>	<p>I) Burada verilen bilgilere dayalı karar verilmesi, verilen kararlara dayalı seçimde bulunulması ve ayrıntılı bir şekilde çeşitli alternatiflerin değerlendirilmesi istendiğinden değerlendirme seviyesinde bir soru olarak kabul edilebilir</p>
---------------	---	--	--	---

(Çalışkan, 2011)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, KIDEM YILLARI VE CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Tablo 7. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kıdem yılı ve cinsiyeti

Kıdem yılı	Kadın Öğretmen	Erkek Öğretmen
0-5	1	3
6-10	8	15
11-15	3	9
16-20	3	8
21-+	-	1
Toplam	15	36

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin kıdem yılları ve cinsiyetleri tablo 7 de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerden 0-5 yıllık öğretmen sayısı 4 olarak belirlenmiştir. Bu öğretmenlerin 3'ü erkek 1'i ise kadın öğretmen olarak belirlenmiştir. 6 ile 10 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin toplam sayısı ise 23 olarak belirlenmiştir. Bu öğretmenlerden 8'ini kadın, 15'ini ise erkek öğretmenler oluşturmuştur. 11 ile 15 yıl arasında görev yapmış olan öğretmenlerin toplamı ise 12 öğretmen olarak belirlenmiştir. Bu öğretmenlerden 9'u erkek 3'ü de kadın olarak belirlenmiştir. 16 ile 20 yıl arasında toplamda 11 öğretmen olduğu belirlenmiştir. Bu öğretmenlerden 3'ü kadın 8'i de erkek öğretmen olarak tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerden araştırmaya katılanlar arasında 21 yıl ve üzerinde çalışan 1 erkek öğretmen bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya toplamda 51 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır. Bu öğretmenlerimizden 15'i kadın öğretmen, 36'sı ise erkek öğretmen olarak belirlenmiştir. Bu öğretmenlerimizden 2015-2016 eğitim öğretim yılına ait öğrencilere uyguladıkları yazılı sınav kâğıtları elde edilmiş ve bu sınavlar da sorulan sorular Bloom taksonomisine göre sınıflandırılmıştır.

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE DAĞILIMI

Tablo 8. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları bölüme göre dağılımı

Sınıf/Bölüm	Sosyal Bilgiler Öğr.	Tarih	Sınıf Öğr.
6.sınıf	20	1	1
7.sınıf	24	3	2
Toplam	44	4	3

Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre dağılımı Tablo 8’de görüldüğü gibidir. Buna tabloya göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu olup Bunun yanında branş değişikliği yaparak Tarih bölümünden ve Sınıf Öğretmenliği bölümünden Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümüne geçenlerde vardır. 6.sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenlerden 20’si Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu, 1 kişi Tarih bölümü mezunu ve 1 kişi de Sınıf öğretmenliği mezunu olarak belirlenmiştir. 7.sınıf Sosyal bilgiler derslerine giren öğretmenlerden 24’ünün Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu olduğu, 3 öğretmenin Tarih öğretmenliği mezunu olduğu ve 2 öğretmenin de Sınıf öğretmenliği mezunu olduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığında 51 öğretmenden 44 öğretmenin Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu olduğu, 4 öğretmenin Tarih bölümü mezunu olduğu, 3 öğretmeninde Sınıf öğretmenliği mezunu olduğu belirlenmiştir.

3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE TÜRLERİNİN DAĞILIMI:

3.1. 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE TÜRLERİNİN DAĞILIMI:

Tablo 9. 6. Sınıf Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sınavlarda sordukları soruların Cinsiyetlerine Göre türlerinin dağılımı

Yıl	Cinsiyet	D/Y	B.D	Eşl	Kls	Test	
0-5	E	-	4	-	-	16	
	K	5	5	-	1	16	
6-10	E	25	20	-	-	113	
	K	30	28	-	2	53	
11-15	E	18	15	3	5	65	
	K	5	5	-	2	35	
16-20	E	10	6	-	-	54	
	K	5	10	-	2	12	
21 - +	E	-	-	-	-	-	
	K	-	-	-	-	-	
Toplam		D/Y	B.D	Eşl	Kls	Test	G.Tp
		98	93	3	12	364	571

6. sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenlerin sınavlarda sordukları soruların cinsiyetlerine göre türlerinin dağılımı tablo 9'da verilmiştir. Buna göre 0-5 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin 5 doğru-yanlış sorusu sorduğu erkek öğretmenlerin ise hiç doğru-yanlış sorusu sormadığı görülmektedir. 6-10 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin ise 30 doğru-yanlış sorusu sorduğu görülmektedir. 6-10 yıl arasında çalışmış olan erkek öğretmenlerin 25 doğru-yanlış sorusu sorduğu görülmektedir. 11-15 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin sorduğu doğru-yanlış sorusu sayısı 5, erkek öğretmenlerin ise 18 olarak belirlenmiştir. 16-20 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin 5 doğru-yanlış sorusu sorduğu, erkek öğretmenlerin ise 10 doğru-yanlış sorusu sorduğu belirlenmiştir. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerden araştırmaya katılanlar arasında 21 yıl ve üzerinde çalışmış olan öğretmene rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan 6. Sınıf öğretmenlerimizin boşluk doldurma sorularını da tercih ettikleri görülmektedir. 0-5 yıl arası çalışmış olan öğretmenlerden boşluk

doldurma sorusu olarak kadın öğretmenlerin 5 erkek öğretmenlerin ise 4 soru sordukları görülmektedir. 6-10 yıl arası çalışmış olan öğretmenlerde ise boşluk doldurma sorusu sayısı kadın öğretmenlerde 28 erkek öğretmenlerde 20 olarak belirlenmiştir. 11-15 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin boşluk doldurma sorusu olarak 5 erkek öğretmenlerin ise 15 soru sordukları görülmektedir. 16-20 yıl arasında çalışmış olan kadın öğretmenlerin 10, erkek öğretmenlerin ise 6 boşluk doldurma sorusu sordukları görülmektedir.

6. sınıfların Sosyal Bilgiler yazılı kâğıtları incelendiğinde öğretmenler tarafından sadece 11-15 yıl arası çalışmış olan erkek öğretmenlerin 3 eşleştirme sorusu sorduğu görülmektedir.

Öğrencilerin bilgilerini ve yorumlarını kullanarak kendi cümleleriyle yazdığı klasik sorulara bakıldığında bu soru tarzının da fazla tercih edilmediği söylenebilir. 0-5 yıl arasında çalışmış olan öğretmenlerden kadın öğretmenlerin 1 adet klasik soru sorduğu erkek öğretmenlerin ise hiç klasik soru sormadığı görülmektedir. 6-10 yıl arası çalışmış olan öğretmenlere bakıldığında kadın öğretmenlerin 2, erkek öğretmenlerin ise hiç klasik soru sormadığı görülmektedir. 11-15 yıl arasında çalışan öğretmenlerden kadın öğretmenlerin 2 klasik soru sorduğu, erkek öğretmenlerin ise 5 adet klasik soru sorduğu görülmektedir. Mesleğinde 16-20 yıl arasında çalışmış olan öğretmenlere bakıldığında kadın öğretmenlerin 2 klasik soru sorduğu erkek öğretmenlerin ise hiç klasik soru sormadığı görülmektedir.

6. sınıf Sosyal Bilgiler sınavlarında en fazla tercih edilen soru tarzının çoktan seçmeli test soruları olduğu söylenebilir. 0-5 yıl arasında görev yapmış olan kadın öğretmenlerin 16 adet çoktan seçmeli test sorusu sorduğu görülmektedir. Aynı yıllar arasında çalışmış olan erkek öğretmenlerinde 16 adet çoktan seçmeli test sorusu sorduğu belirlenmiştir. 6-10 yıl arası görev yapmış olan kadın öğretmenlerin 53, erkek öğretmenlerin ise 113 adet çoktan seçmeli test sorusu sorduğu belirlenmiştir. 11-15 yıl arasında görev yapmış olan kadın öğretmenler 35 adet çoktan seçmeli test sorusu, erkek öğretmenler ise 65 adet çoktan seçmeli test sorusu sormuştur. 16-20 yıl arası görev yapmış olan kadın öğretmenlerin 12, erkek öğretmenlerin ise 54 adet çoktan seçmeli test sorusu sorduğu belirlenmiştir.

6. sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmek amacıyla yapmış oldukları sınavlarda toplamda 98 adet doğru-yanlış

sorusu, 93 adet boşluk doldurma sorusu, 4 adet eşleştirme sorusu, 12 adet klasik soru ve 364 adet çoktan seçmeli test sorusu sordukları belirlenmiştir. 22 öğretmenden elde edilen sınav kâğıtlarında toplamda 570 adet soru sorulduğu görülmüş, bu sorular arasında en fazla tercih edilen soru tipi çoktan seçmeli test soruları olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 21 yıl ve üzerinde çalışmış olan Sosyal bilgiler öğretmenine rastlanmamıştır.

3.2. 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE TÜRLERİNİN DAĞILIMI

Tablo 10. 7. Sınıf Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sınavlarda sordukları soruların Cinsiyetlerine Göre türlerinin dağılımı

Yıl	Cinsiyet	D/Y	B.D	Eşl	Kls	Test	
0-5	E	-	-	-	-	-	
	K	-	-	-	-	-	
6-10	E	30	57	16	5	147	
	K	37	17	-	1	69	
11-15	E	20	13	-	-	99	
	K	-	-	-	-	22	
16-20	E	15	11	-	-	97	
	K	-	-	-	-	40	
21 - +	E	5	5	-	-	26	
	K	-	-	-	-	-	
		D/Y	B.D	Eşl	Kls	Test	G.Tp
Toplam		107	103	16	6	500	732

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin sordukları sınav soruları tablo 10'da verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerden 0-5 yıl arasında çalışmış olan öğretmen bulunmamaktadır. 6-10 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin 37 adet doğru-yanlış sorusu sorduğu görülmüştür. Aynı yıllar arasında çalışmış olan erkek öğretmenlerin ise 30 adet doğru-yanlış sorusu sordukları belirlenmiştir. 11-15 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin doğru-yanlış sorusu

sormadığı, erkek öğretmenlerin ise 20 adet doğru-yanlış sorusu sordukları belirlenmiştir.16-20 yıl arası görev yapmış olan kadın öğretmenler doğru-yanlış sorusu sormaz iken erkek öğretmenler 15 adet doğru-yanlış sorusu sormuşlardır. 21 yıl ve üzerinde çalışmış olan kadın öğretmen bulunmamakla birlikte erkek öğretmenlerin 5 adet doğru-yanlış sorusu sordukları belirlenmiştir.

Boşluk doldurma sorularına bakıldığında 6-10 yıl arasında çalışmış olan kadın öğretmenlerin 17 adet boşluk doldurma sorusu sordukları, erkek öğretmenlerin ise 57 adet boşluk doldurma sorusu sordukları belirlenmiştir. 11-15 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenler boşluk doldurma sorusu sormayı tercih etmezken erkek öğretmenler 13 adet boşluk doldurma sorusu sormuşlardır. 16-20 yıl arası görev yapmış olan kadın öğretmenlerin boşluk doldurma sorusu sormadıkları tespit edilmiştir. Erkek öğretmenlerin 11 adet boşluk doldurma sorusu sordukları tespit edilmiştir. 21 yıl ve üzerinde çalışmış olan erkek öğretmenlerin 5 adet boşluk doldurma sorusu sordukları belirlenmiştir.

Tablo 10'a bakıldığında eşleştirme sorularının çok fazla tercih edilmediği görülmektedir. Eşleştirme sorusu sormayı sadece 6-10 yıl arası görev yapmış olan erkek öğretmenler tercih etmiştir. 6-10 yıl arası görev yapmış olan erkek öğretmenlerin 16 adet eşleştirme sorusu sordukları görülmüştür.

Klasik sorularda yine çok fazla tercih edilmeyen sorular olarak karşımıza çıkmaktadır. klasik soruları sadece 6-10 yıl arası çalışmış olan kadın ve erkek öğretmenler tercih etmiştir. 6-10 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenlerin 1 adet, erkek öğretmenlerin ise 5 adet klasik soru sordukları görülmektedir.

7.sınıf Sosyal Bilgiler sınavlarına bakıldığında en çok tercih edilen soru tarzının çoktan seçmeli test soruları olduğu belirlenmiştir. 6-10 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenler 69 adet erkek öğretmenler ise 147 adet test sorusu sormuşlardır.11-15 yıl arası görev yapmış olan kadın öğretmenlerin 22 adet erkek öğretmenlerin 99 adet test sorusu sordukları belirlenmiştir. 16-20 yıl arası çalışmış olan kadın öğretmenler 40 adet test sorusu sormayı tercih ederken, erkek öğretmenler 97 adet test sorusu sormayı tercih etmişlerdir. 21 yıl ve üzerinde çalışmış olan erkek öğretmenler 26 adet test sorusu sormayı tercih etmişlerdir.

Bu bilgilere dayanarak 7. Sınıf sınav kâğıtlarına bakıldığında toplamda 107 adet doğru-yanlış sorusu, 103 adet boşluk doldurma sorusu, 16 adet eşleştirme

sorusu, 6 adet klasik soru ve 500 adet test sorusu sorulduğu görülmektedir. Genel toplama bakıldığında 29 öğretmenden elde edilen farklı sınav kâğıtlarında 732 adet soru incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında 0-5 yıl arası çalışmış olan öğretmen bulunmamaktadır. 21 yıl üzeri çalışmış olan öğretmenlerden de sadece 1 erkek öğretmen bulunmaktadır.

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sınavlarda sordukları sorularda toplamda 1302 soru sordukları belirlenmiştir. Bu sorulardan 205 tanesi doğru-yanlış sorusu, 196 adeti boşluk doldurma sorusu, 19 adeti eşleştirme sorusu, 18 adeti klasik soru, 864 adeti de çoktan seçmeli test sorusu olarak sorulduğu belirlenmiştir. Genel anlamda sınav kâğıtlarına bakıldığında en fazla tercih edilen soru tarzının çoktan seçmeli test soruları olduğu görülmektedir. En az tercih edilen soru tarzlarına bakıldığında ise eşleştirme soruları ve klasik sorular en az tercih edilen sorulardan olduğu görülmektedir.

4. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE DAĞILIMI:

4.1. 6.VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE DAĞILIMI

Tablo 11. 6. ve 7. sınıf Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sınavlarda sordukları soruların bilişsel düzeyinin mezun oldukları bölüme göre dağılımı

	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme
Sosyal Bil.	619	445	31	45	1	-
Tarih	44	34	3	8	-	-
Sınıf Öğr.	27	40	3	2	-	-
Toplam	690	519	37	55	1	-

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenlerin sınavlarda sordukları soruların bilişsel düzeylerinin mezun oldukları bölüme göre dağılımları

Tablo 11’de verilmiştir. Buna göre Mezun olduğu bölüm Sosyal Bilgiler öğretmenliği olan öğretmenler toplamda 1141 soru sormuşlardır. Bu sorulardan 619 soruyu bilgi basamağında, 445 soruyu kavrama basamağında 31 soruyu uygulama basamağında ve 45 soruyu analiz basamağında ve 1 soruyu da sentez basamağında sormuşlardır. Değerlendirme basamağında sorulan soru bulunmamaktadır.

Tarih öğretmenliği mezunu olup Sosyal Bilgiler öğretmenliği yapan öğretmenler toplamda 89 soru sormuşlardır. Bu sorulardan 44 soruyu bilgi basamağında, 34 soruyu kavrama basamağında 3 soruyu uygulama basamağında ve 8 soruyu da analiz basamağında sormuşlardır. Sentez ve Değerlendirme basamaklarında soru bulunmamaktadır.

Sınıf öğretmenliği mezunu olup Sosyal Bilgiler öğretmenliğine geçen öğretmenlerin sordukları sorulara bakıldığında toplamda 72 soru sordukları görülmektedir. Bu sorulardan 27 soru bilgi basamağında, 40 soru kavrama basamağında, 3 soru uygulama basamağında ve 2 sorunun da analiz basamağında sorulduğu görülmektedir. Sentez ve Değerlendirme basamaklarında soru bulunmamaktadır.

Genel olarak bakıldığında Sosyal Bilgiler sınavlarında sorulan sorularda toplam 1302 soru sorulduğu görülmektedir. Bu sorulardan 690 soru bilgi düzeyinde, 519 soru kavrama düzeyinde, 37 soru uygulama düzeyinde 55 soru analiz düzeyinde 1 soru da sentez düzeyinde sorulmuştur. Değerlendirme düzeyinde soru bulunmamaktadır. Bulgulardan yola çıkarak en fazla sorulan soruların Bilgi ve Kavrama düzeyinde sorulan sorular olduğu görülmektedir. Değerlendirme düzeyindeki soruların ise hiç sorulmadığı görülmektedir. Soruların Bloom Taksonomisine göre en fazla alt basamaklarda sorulduğu söylenebilir.

4.2. 6. ve 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN MEZUN OLDUKLARI BÖLÜME GÖRE YÜZDELİK DAĞILIMI:

Tablo 12. 6.ve 7. sınıf Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sınavlarda sordukları soruların bilişsel düzeyinin mezun oldukları bölüme göre yüzdeler dağılımı

	Bilgi(%)	Kavrama(%)	Uygulama(%)	Analiz(%)	Sentez(%)	Değerlendirme(%)
Sosyal Bil.	54.2	39.0	2.7	3.9	0.08	-
Tarih	49.4	38.2	3.3	8.9	-	-
Sınıf Öğr.	37.5	55.5	4.1	2.7	-	-

6. sınıf Sosyal bilgiler derslerinde öğretmenlerin sınavlarda sordukları soruların bilişsel düzeylerinin yüzdeler dağılımı tablo 12’de verildiği gibidir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunlarının sordukları sorulara bakıldığında % 54.2’ si bilgi düzeyinde, %39.0’ı kavrama düzeyinde, %2.7’si uygulama düzeyinde %3.9’u analiz düzeyinde ve % 0.08’i de sentez düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tarih bölümü mezunlarının sordukları yazılı sorularının yüzdeler dağılımına bakıldığında ise; %49.4 bilgi düzeyinde, %38.2 kavrama düzeyinde, %3.3 uygulama düzeyinde ve %8.9 analiz düzeyinde soru sordukları görülmektedir.

Sınıf öğretmenliği mezunlarının %37.5 bilgi düzeyinde, %55.5 kavrama düzeyinde, %4.1 uygulama düzeyinde ve %2.7 analiz düzeyinde soru sordukları görülmektedir.

4.3. 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ SINAV SORULARININ GENEL TOPLAMI VE YÜZDELİK DAĞILIMI:

Tablo 13. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Sınav Sorularının Genel Toplamı ve Yüzdeler Dağılımı

	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme	Toplam
(%)	52.99	39.86	2.84	4.22	0.07	-	100
(f)	690	519	37	55	1	-	1302

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sınavlarda sordukları soruların bilişsel düzeyleri ve bilişsel düzeylere göre yüzdelik dağılımı tablo 13’de verilmiştir. Buna göre toplamda 1302 soru sorulmuştur. Bu sorulardan 690 sorunun bilgi düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu da toplam soruların %52.99’unu oluşturmaktadır. Sorulardan 519’u kavrama düzeyinde olup toplam soruların %39.86’sını oluşturmaktadır. Toplam soru sayısı içerisinde 37 soru uygulama düzeyinde bulunmaktadır. Bu da toplam soruların %2.84’ünü oluşturmaktadır. 55 soru analiz düzeyinde olup toplam soruların %4.22sini oluşturmaktadır. Sentez düzeyinde sadece 1 soru sorulmuştur. Buda toplam sorular içinde %0.07 oranını oluşturmuştur.

Genel toplama bakıldığında en fazla tercih edilen soru tarzının bilgi ve kavrama düzeyinde olduğu görülmektedir. Üst düzey becerileri ölçen soruların çok az tercih edildiği görülmektedir. Değerlendirme düzeyinde hiç soru sorulmadığı görülmektedir.

5. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN, SINAVLARDA SORDUKLARI SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYİNİN KIDEM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 6. ve 7.sınıflarda sordukları sorularının kıdem yılına göre dağılımları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sınavlarda Sordukları Soruların Bilişsel Düzeyinin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımlarının toplamı

Kıdem Yılı	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme
0-5	28	17	-	2	-	-
6-10	374	251	15	19	1	-
11-15	155	127	11	14	-	-
16-20	119	116	11	16	-	-
21 - +	14	8	-	4	-	-

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenlerin sınavlarda sordukları soruların genel dağılımına bakıldığında 0-5 yıl arası görev yapmış olan

öğretmenlerin 24 soruyu bilgi düzeyinde, 17 soruyu kavrama düzeyinde, 2 soruyu da analiz düzeyinde sordukları görülmektedir. Uygulama, sentez ve değerlendirme düzeylerinde soru sorulmamıştır. 6-10 yıl arası görev yapmış olan öğretmenlere bakıldığında 374 soruyu bilgi düzeyinde, 251 soruyu kavrama düzeyinde, 15 soruyu uygulama düzeyinde, 19 soruyu analiz düzeyinde ve 1 soruyu da sentez düzeyine sordukları görülmektedir. Değerlendirme düzeyinde hiç soru sorulmamıştır. 11-15 yıllar arasında çalışmış olan öğretmenler sordukları toplam sorular içerisinde 155 soruyu bilgi düzeyinde, 127 soruyu kavrama düzeyinde, 11 soruyu uygulama düzeyinde, 16 soruyu da analiz düzeyinde sormuşlardır. Sentez ve değerlendirme düzeyinde hiç soru sorulmamıştır. 16-20 yıl arası görev yapmış olan Sosyal bilgiler öğretmenlerine bakıldığında toplamda 119 soruyu bilgi düzeyinde, 116 soruyu kavrama düzeyinde, 11 soruyu uygulama düzeyinde, 16 soruyu da analiz düzeyinde sordukları görülmektedir. Sentez ve değerlendirme düzeylerinde soru sorulmadığı görülmektedir. 21 yıl ve üzerinde çalışmış olan öğretmenlere bakıldığında 14 bilgi düzeyinde, 8 kavrama düzeyinde, 4 soruyu da analiz düzeyinde sordukları görülmektedir. Uygulama, sentez ve değerlendirme düzeylerinde soru sorulmadığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenlerin sınavlarda sordukları soruların kıdem yıllarına göre dağılımına bakıldığında soruların büyük kısmının Bloom taksonomisinin alt basamaklarında sorulduğu görülmektedir. Bloom taksonomisinin üst basamaklarında yer alan soruların ise çok az tercih edildiği ya da hiç tercih edilmediği görülmektedir. En fazla sorunun bilgi ve kavrama düzeyinde sorulduğu görülmektedir.

5.1 6. VE 7.SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN SORDUKLARI SINAV SORULARININ KIDEM DURUMLARINA GÖRE YÜZDELİK DAĞILIMI:

Tablo 15. 6. ve 7.Sınıf Öğretmenlerinin Sordukları Sınav Sorularının Kıdem Durumuna Göre Yüzdeler Dağılımı:

Kıdem Yılı	Bilgi(%)	Kavrama(%)	Uygulama(%)	Analiz(%)	Sentez(%)	Değerlendirme(%)
0-5	2.15	1.30	-	0.15	-	-
6-10	28.72	19.27	1.15	1.45	0.07	-
11-15	11.90	9.75	0.84	1.07	-	-
16-20	9.13	8.90	0.84	1.22	-	-
21 - +	1.07	0.61	-	0.30	-	-

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sordukları sınav sorularının yüzdelerle dağılımı tablo15'te verildiği gibidir. Buna göre kıdem yıllarına bakıldığında yüzdelerle olarak en fazla bilgi basamağında soru sorulduğunu görmekteyiz. Bu durumu ikinci sırada kavrama basamağı soruları izlemiştir. Öğretmenlerin kıdem durumlarının soru basamaklarını çok fazla etkilemediğini söyleyebiliriz. Sorulan soruların yüzdelerine bakıldığında yine üst düzeyde yer alan sorulara çok az rastlandığı görülmektedir. Yüzdelerle olarak bütün kıdem yıllarında yine ilk sırayı bilgi basamağı sorularının aldığı görülmektedir.

6. ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENME-ÖĞRETME VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE SORDUKLARI SORULAR HAKKINDA Kİ GÖRÜŞLERİ:

Sosyal bilgiler derslerine giren öğretmenlerle araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığıyla yapılan görüşme sonuçlarına göre öğretmenlerin düşünceleri alınmıştır. Öğretmenlere sorulan Sosyal Bilgiler Dersi işlenirken sizce ne gibi sorular sorulmalıdır? Sorusuna verdikleri cevaplar tablo 12'de görülmektedir.

Tablo 16. Öğretmenlere sorulan Sosyal Bilgiler Dersi işlenirken sizce ne gibi sorular sorulmalıdır? Sorusuna verilen cevaplar.

Soru: Sosyal Bilgiler Dersi işlenirken sizce ne gibi sorular sorulmalıdır?

Cevaplar:

- Ön bilgileri kontrol edici sorular,
 - Sınıf seviyesine göre sorular,
 - Düşünme ve yorumlamaya açık sorular,
 - Farklı türlerde sorular (açık uçlu, çoktan seçmeli, boşluk doldurma vb.)
 - Araştırmaya ve sorgulamaya yönlendirecek sorular.
-

Öğretmenler Sosyal Bilgiler Dersi işlenirken sizce ne gibi sorular sorulmalıdır? sorusuna değişik cevaplar verse de genellikle bir çok noktada birleşmişlerdir. Bu görüşme de öğretmenler ön bilgileri kontrol edici sorular sorulması gerektiğini daha sonra ayrıntıya inen soruların sorulması gerektiği görüşüne sahip oldukları görülmüştür. Öncelikle öğrencinin neyi ne kadar bildiğini bilmek daha sonra da ayrıntıya inmek gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler aynı zamanda soru sorma da sınıf seviyesinin önemine dikkat çekmişlerdir. Sınıf seviyesinde sonra soruların ne şekilde sorulacağını ayarlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Örneğin bir öğretmenimiz öğrencilere; yasama yürütme ve yargı yetkisini işlerken önce bu kavramları duydunuz mu, duydusanız eğer sizce yasama ne demek diye sorulabilir. Sonra tanımını bulduktan sonra sizce ülkemizde bu tanıma göre yasaları kim yapıyor diye sorulabilir. Şeklinde öğrencilerin öncelikle ön bilgilerinin kontrol edilmesi gerektiğini öğrenci seviyesinin belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerimizin büyük bir kısmı öğrencilere düşünme ve yorumlamaya açık sorular sorulması gerektiğini söylemişlerdir. Soruların öğrencileri derin düşüncelere yönlendirmesi, yoruma açık olması, yeni fikirler ortaya koyması ve günümüz şartlarına uygun sorular olması gerektiği fikrine sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlerimiz çoğunluğu bu şekilde fikirlerini açıklarken müfredatta verilenlerle ilgili soruların daha önemli olduğu fikrine sahip olan öğretmenlerimizde bulunmaktadır. Öğretmenlerin verdiği cevaplara bakıldığında

öğretmenlerimizden merkezi sınavlardan dolayı daha çok bilgi düzeyinde sorular sorduğunu belirten öğretmenlerimizde bulunmaktadır. (Açık uçlu sorular sorulması taraftarıyım. Ancak bu mümkün olmuyor. Sınav sistemi sebebiyle bilgi ağırlıklı sorular sormaktayım). Öğretmenlerimiz tür bakımından ise soruların genellikle farklı türlerde sorulmasından yana olduklarını söylemektedirler. Ancak bulgulara bakıldığında bu durumun bu şekilde olmadığı görülmektedir. Öğretmenler daha çok çoktan seçmeli test sorularını tercih etmektedirler. Genel anlamda öğretmenlerin üst düzey düşünceye sevk edecek, yorumlamaya açık, öğrencinin sebep sonuç ilişkisi kurabileceği, günümüz gerçekleriyle bütünleşen, orijinal fikirler ortaya koyabilecek, araştırma ve sorgulamaya itecek soruların sorulmasından yana oldukları görülmektedir. Yine öğretmenlerden elde edilen bilgilere bakıldığında Tümden gelim yöntemini kullanarak soru sorduğunu belirtenlerde bulunmaktadır. (Örneğin; Sosyal Bilgiler dersinde genellikle tümden gelim yöntemi uyguluyorum. Önce konunun bütünü sonrada ayrıntılı sorular soruyorum.

Örnek:

Türkiye kaç bölümden oluşur?

Ege bölgesi Türkiye'nin neresinde bulunur?).

Tablo 17. Sosyal Bilgiler derslerinde ne tür sorular soruyorsunuz? (Temel kavramları açıklayıcı basit sorular mı, yoksa konunun ayrıntı ve derinlerine inen daha üst düzey sorular mı?) Örnek vererek açıklar mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplar

Soru: Sosyal Bilgiler derslerinde ne tür sorular soruyorsunuz? (Temel kavramları açıklayıcı basit sorular mı, yoksa konunun ayrıntı ve derinlerine inen daha üst düzey sorular mı?) Örnek vererek açıklar mısınız?

Cevaplar:

- Genel kavramları açıklayıcı,
 - Sınıf seviyesine ve başarı durumuna göre sorular,
 - Konunun zorluk derecesine göre sorular,
 - Basitten zora doğru sorular,
 - Öğrencinin çözebileceği şekilde sorular.
-

Öğretmenlerle yapılan görüşmede öğretmenlere yöneltilen başka bir soru da; Siz Sosyal Bilgiler derslerinde ne tür sorular soruyorsunuz? (Temel kavramları açıklayıcı basit sorular mı, yoksa konunun ayrıntı ve derinlerine inen daha üst düzey sorular mı?) Örnek vererek açıklar mısınız? Bu soruları tercih etme nedenleriniz nelerdir? Şeklinde olmuştur. Öğretmenler genellikle temel kavramları açıklayıcı sınıf seviyesine ve başarı durumuna göre değişen sorular sorduklarını belirtmişlerdir. Genel olarak soru sorarken dikkat edilen durumların birbirine benzer şekilde olduğu görülmüştür. Öğrenci başarısının, sınıf seviyesinin, konunun zorluk derecesinin dikkate alınarak soruların sorulduğu görülmektedir. Öğretmenler öncelikle basit soruları tercih ettiklerini daha sonrada soruların seviyesinin gittikçe zorlaştığını söylemişlerdir. (Örneğin bir öğretmen; Ben temel kavramları açıklayıcı basit sorular soruyorum öncelikle. Konu işlenip kavrandıktan sonra ayrıntılı sorular soruyorum. Örneğin yaşadığınız yerin iklimi sizce nedir, hangi iklim özelliklerini görüyorsunuz? Ön giriş basit soru, Afyonda iklime bağlı olarak hangi ekonomik faaliyetler yapılmaktadır? Daha derinlemesine sorulan bir sorudur) şeklinde cevap vermiştir. Yine öğretmenlerden alınan cevaplar arasında genellikle ön bilgileri ölçme, tanım soruları ve günümüzle ilişkilendirme gibi kavramları dikkate alarak soru hazırlayıp sorduklarını ifade etmişlerdir. (Örneğin bir öğretmen; Ders işlerken önce o konu hakkında bilgileri var mı diye sorular soruyorum. Sonra tanımı ne olabilir diye soruyorum. Mesela kurultayı anlatırken bunları yaptıktan sonra günümüzde hangi kuruma benziyor diye sorarım. Zaman içerisinde ki meclisin diğer isimlerini devletlere göre söyleyip hepsinin zamanında meclis olduğunu bulurlar). Şeklinde cevaplandırmıştır. Öğretmenler bu soruları tercih etme nedenlerini açıklarken öğrenciyi ön planda tuttıklarını ve öğrencilerin özgüveninin zedelenmemesi için basitten zora sorular sorduklarını söylemişlerdir. Öğrencilerde özgüven gelişimini sağlamak amacıyla önce öğrencilerin bileceği tarzda sorular daha sonra ise öğrencileri üst düzey düşüncelere sevk edebilecek olan sorular sorduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin genellikle üst düzey soruları cevaplama zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlere görüşme formu aracılığıyla sorulan bir başka soru ise; “Sınavlarda sorduğunuz soruları neye göre belirliyorsunuz? Ölçütleriniz varsa nelerdir? Açıklayabilir misiniz?” şeklinde sorulmuştur.

Tablo 18. Sınavlarda sorduğunuz soruları neye göre belirliyorsunuz? Ölçütleriniz varsa nelerdir? Açıklayabilir misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplar

Soru: Sınavlarda sorduğunuz soruları neye göre belirliyorsunuz? Ölçütleriniz varsa nelerdir? Açıklayabilir misiniz?

Cevaplar:

- Sınıf seviyesine göre,
 - Kazanımlara göre,
 - İçeriğe göre,
 - İşlenen konuların dışına çıkmadan,
 - Güncel olaylarla ilişkilendirerek,
 - Son işlenen konular ağırlıklı olmak üzere.
-

Öğretmenlerden gelen cevaplar arasında en fazla “öğrenci ve sınıf seviyesine göre soruları hazırlarım” cevabı alınmıştır. Öğretmenler soruları hazırlamadan önce sınıfın seviyesini belirlediğini ve buna göre soruları hazırladığını belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerden gelen cevaplar arasında kazanımlara göre soruları hazırladığını söyleyenlerde bulunmaktadır. Soruların dersin kazanımlarını kapsayacak şekilde öğrenci seviyesi de dikkate alınarak hazırlandığını, soruları hazırlarken basit, orta ve zor seviyelerde sorular hazırladıklarını belirtmişlerdir. Örneğin bir öğretmenin bu soruya verdiği cevap “Sınavda sorduğum soruları hazırladığım kazanım belirleme tablosuna göre ayarlıyorum. Kazanımlara göre kolay, orta ve zor derecelerde sorular hazırlıyorum. Ölçütlerim her öğrenciye uygun soru olması. Sınıftaki öğrencilerin seviyesine göre olması diğer bir ölçüt” şeklinde olmuştur. Yine başka bir öğretmen bu soruya “Kazanımlara göre hedef ve içeriğe göre sınav sorusu hazırlarım. Öğrencilerin kazanımlara ulaşip ulaşmadığını anlamaya yönelik karma sorular sorarım. D-Y, çoktan seçmeli, boşluk doldurma her tür soru çeşidi hazırlarım. Günlük hayatla ilişkilendirecek, yaşamıyla bağlantı kurabileceği sorular sorarım.” Şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlerden gelen cevaplar arasında soru hazırlarken anlatılan konuların dışına çıkılmadığı ve soruların işlenen ünitelerin hepsini kapsayacak şekilde sorulduğu belirtilmiştir. Örneğin bir öğretmenin bu soruya verdiği cevap; “Sınavlarda genellikle işlenen bütün konulardan soru sormaya çalışıyorum. Öğrenci düzeyini dikkate alıyorum. Öğrencileri derinlemesine

düşündürecek tarzda sorular soruyorum.” Şeklinde olmuştur. Öğretmenler soru hazırlarken güncel olaylara da dikkat ettiklerini ve hazırladıkları soruları güncel olaylarla ilişkilendirerek sorduklarını söylemişlerdir. Soru hazırlarken dikkat edilen konular arasında son işlenen konuların daha ağırlıklı olarak sorulduğu, tarihimizi ve ülkemizi ilgilendiren konulara dikkat edilerek bu konulara yer verildiği ve soruların genellikle farklı tipte sorular olmasına dikkat edildiği belirtilmiştir.

Genel olarak bakıldığında öğretmenlerin bazı ortak noktalarda buluştukları görülmektedir. Öğretmenlerin sorulara verdiği cevapların birbirini destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Nasıl soru hazırlamak istedikleri ile hazırladıkları sorular arasında ise farklılıklar bulunmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir kısmı üst düzeyde, öğrencileri derin düşüncelere yönlendirecek, araştırmaya ve eleştiriye açık sorular sormak istediklerini belirtmekte ancak sorulan sorulara bakıldığında durumun farklı olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma da 2015-2016 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden elde edilen sınav kâğıtları incelenmiştir. Ayrıca yine Afyonkarahisar da görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinde 12'si ile görüşme yapılmıştır. Araştırmaya 6. Sınıf öğretmenlerinden 8'i kadın, 14'ü erkek toplam 22 öğretmen; 7. Sınıf öğretmenlerinden 7'si kadın 22'si erkek toplamda 29 öğretmen öğrencilere uyguladıkları sınav kâğıtlarını vererek destek olmuşlardır. Araştırmaya destek olan öğretmenlerin 44'ü Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu, 4'ü Tarih bölümü mezunu, 3'ü de Sınıf öğretmenliği mezunudur.

Öğretmenlerden elde edilen yazılı kâğıtları incelendiğinde soru türü olarak öğretmenlerin en fazla çoktan seçmeli test sorularını tercih ettikleri görülmüştür. Kılıç (2010) yaptığı araştırma da aynı sonuca ulaşmıştır. 2. Sırada tercih edilen soru türü ise doğru-yanlış soruları olmuştur. doğru-yanlış sorularını boşluk doldurma soruları ve eşleştirme soruları izlemektedir. En az tercih edilen soru türü klasik sorulardır. Öğretmenlerin en fazla çoktan seçmeli test sorularını tercih etmelerinin nedeninin öğrencileri merkezi sınavlara hazırlamak amacı taşıdığı düşünülmektedir. Diğer yandan öğrencilerin kendi düşüncelerini de ortaya koyabildiği klasik tarzda soruların az sorulmasının öğrencilerin yorum gücünü zayıflattığı söylenebilir. Öğretmenlerin yazılı sorularını hazırlarken öncelikle öğrencileri merkezi sınavlara hazırlama ve bu sınavlarda başarılı olma istekleri olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre sordukları sorularda birbirine yakın bulunmaktadır. En fazla tercih edilen soru tipi çoktan seçmeli test sorularıdır. Öğretmenlerden her iki cinsiyete mensup olanlarda soruları tek tarz sormak yerine karışık olarak sormuşlardır. Ancak soruların büyük çoğunluğu çoktan seçmeli sorulardır.

Bloom tarafından hazırlanan taksonominin Bilişsel alanının basamaklarına göre soru dağılımına baktığımızda soruların yarıdan fazlasının (%52.99) Bilgi basamağında sorulduğu görülmektedir. Bilgi basamağındaki soruların genellikle ezber sorular olduğu bilinmektedir. Bu da öğrencilerin yorum yapmasına olanak vermemektedir. Bu soruların amacı etkin vatandaşlar yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersine uygun düşmediği söylenebilir. Miller (2004) okullarda genellikle alt düzey

bilişsel seviyelerde eğitim verildiğine, öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini geliştirebilecekleri fırsatlardan mahrum bırakıldığına dikkat çekmektedir. Öğrencilerin derin düşüncelere sevk edebilmek için Bilişsel alanın üst düzeyin sorulara ihtiyaç vardır. Hickman (2006) üst düzey soru sormanın gerekliliğinin sürekli tekrarlanmasına rağmen, öğretmenler hala Bloom taksonomisinin en alt düzeyinde sorular sormaya devam etmektedir diyerek bu araştırmayla paralel bir sonuç ortaya koymuştur. Aynı zamanda değişik branşlarda yapılan bazı araştırmalarda da öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bilgi düzeyinde sorular sorduğu tespit edilmiştir.

Kavrama düzeyinde sorulan sorularda en çok tercih edilen sorulardandır. Bloom taksonomisinin Bilişsel alanında bilgi basamağının üstünde yer alan kavrama basamağı sorularının da öğrencilerde çok derin düşünceler oluşturmayacağı düşünülmektedir. Uygulama, Analiz ve Sentez basamakların çok az sayıda soru sorulduğu görülmüştür. Değerlendirme basamağında ise hiç soru yoktur. Araştırmaya bakıldığında bazı öğretmenlerin üst düzeyde sorulara da yer verdiği görülmüştür. Konunun yapısına göre Sosyal bilgiler derslerinde de üst düzey sorular rahat bir şekilde sorulabilmektedir. Öğretmenlerin bir kısmında merkezi sınavlara hazırlanma amacı olduğundan sınav sorusu hazırlarken bunlardan etkilenmektedirler. Çalışkan (2011)'in yapmış olduğu araştırmaya göre öğretmenler son zamanlarda daha çok üst düzey soru sormaya başlamışlardır. Ancak bu yeterli düzeyde değildir. Bilgi ve Kavrama düzeyinde ki sorularda azalma olsa da yine de bu düzey sorular ilk sıralarda yer almaktadır. Şenses (2008)'in ders kitapları üzerine yapmış olduğu bir araştırmada da yine soruların büyük kısmının Bilgi ve Kavrama basamaklarında sorulduğu görülmektedir. Bu durumda öğretmenler üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Kitaplarda sorulan soruların büyük kısmının Bloom taksonomisinin en alt basamaklarında sorulması öğretmenin ve öğrencinin üst düzey sorularla muhatap olamamalarına sebep olmaktadır denebilir. Şüphesiz ki öğretmenlerimizin bu konuda kendilerini geliştirmesi gerekmektedir. Ancak kitaplar ve diğer ders materyalleriyle de öğretmenlere bu konuda yol gösterici olunabilir. MEB son yıllarda yayınlanan kitaplarında üst düzeyde ki sorulara daha fazla yer vererek öğrencilerin üst düzeyde düşünme yeteneklerini geliştirmeye dönük çalışmalar yapmıştır. Çalışkan ve Yıldız (2008)'in 4. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları üzerinde yapmış oldukları araştırmaya göre eski programa göre hazırlanan

kitaplarda en fazla sorunun Bilgi düzeyinde olduğu görülürken yeni programa göre hazırlanan kitaplarda ise en fazla soru Kavrama düzeyinde hazırlanmıştır. Yine eski programa göre hazırlanan kitaplara göre yeni programa göre hazırlanan kitaplarda Analiz, Sentez ve Değerlendirme düzeyinde ki sorulara daha çok yer verilmiştir. Bu durum yapılandırmacı eğitim sistemiyle birlikte artık öğrencilere yöneltilen sorularında değişmesi gerektiğini göstermektedir.

Öğretmenlerimizin mezun oldukları bölümlere göre sorulan soruların arasında çok fazla fark olmadığı görülmektedir. Mezun olunan bölümün soru sorma becerisi üzerinde çok fazla etkili olmadığı söylenebilir. Soru sorma becerisinin mezun olunan bölümden çok kişisel beceri gerektirdiği ve eğitim yoluyla geliştirilebileceği düşünülmektedir. Öğretmenlerin kıdem yıllarına göre durumlarına bakıldığında yine Bilgi ve Kavrama basamağında sorulan soruların fazla olduğu üst düzey becerileri ölçen soruların ise az olduğu görülmektedir. Bu durumda yeni yetişen öğretmenlerle tecrübesi daha iyi olan daha fazla görev yapmış olan öğretmenler arasında da fark görülmemektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin soru sorma konusunda geçmişten gelen alışkanlıkları devam ettirdiği söylenebilir.

Öğretmenlerle Görüşme formu aracılığıyla yapılan açık uçlu sorulara verdiği yanıtlara bakıldığında genellikle öğretmenlerin üst düzeyde soru sorma taraftarı olduğu görülmektedir. Ancak sordukları sorulara bakıldığında ise bunun gerçekleşmediği görülmektedir. Bu durumun öğretmenlerin soru sorma konusunda yeteri kadar bilgiye sahip olmadıklarını ya da soru hazırlamak için yeteri kadar vakit ayırmadıklarını göstermektedir diyebiliriz. Öğretmenlerin öğrencileri zihinsel etkinlikler yöneltebilmesi için soru sorma metodunu iyi bilmesi gerekmektedir (Köken, 2002). Öğretmenlere eğitim vererek bu sorunun ortadan büyük oranda kaldırılabilirliğini söyleyebiliriz. Fakat Kabapınar ve Ataman (2010)'a göre öğretmenler verilen hizmet içi eğitimi yeterli bulmamakta eğitim veren kişilerin uzman olmamasını eleştirmekte ve bu eğitimlerin yeterince doyurucu olmadığını ve bunun zaman kaybı olduğunu dile getirmektedirler. Bunun yanında soruların öğrencinin bildiklerini ölçecek düzeyde olması gerektiğini savunan öğretmenlerde bulunmaktadır. Bu durum amacı etkin düşünen, yorumlayan, sorgulayan bireyler yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersiyle uygun düşmemektedir diyebiliriz. Sosyal

Bilgiler dersinde öğrenilen bilgilerin kalıp halinde öğrenmek yerine aktif bilgi üretim sürecinin oluşturulması gerekmektedir (Doğanay, 2004).

Öğretmenlerle yapılan görüşmelere bakıldığında öğretmenlerin ders işleme sürecinde daha çok konunun anlaşılıp anlaşılmadığına dair sorular sorduğu görülmektedir. Sorunun hangi düzeyde olduğundan çok öğrencinin neyi öğrendiğini ölçmeye yönelik sorular sorulmaktadır diyebiliriz. Günümüz toplumunda artık bildiğini ezberlediğini söyleyen bireyler yerine üretebilen ve üretilenlere eleştirel gözle bakabilen bilime önem veren bireylere ihtiyaç duyulmaktadır (Ayvacı ve Türkdoğan, 2010). Bazı öğretmenlerin soru sorarken sınıf seviyesine göre daha başarılı sınıflara daha düşündürücü sorular sordukları belirlenmiştir. Bu durum seviyesi düşük öğrencilere üst düzey düşünmeye yönlendirecek sorular sorulmamalıdır gibi bir durum ortaya çıkarmaktadır. Oysa öğrencilerin ne tür sorulara daha iyi cevap verebileceklerini uygulamaya koymadan anlamamız zordur. Eğitim-Öğretim sistemimizde artık seviye sınıfları oluşturulmamaktadır. Bundan dolayı her sınıfa farklı farklı sorular sorarak öğrencilere üst düzey düşünme becerileri kazandırılmalıdır. Öğretmenlerin geneline bakıldığında soru olarak üst düzeyde soruların sorulması gerektiğini söylemelerine rağmen sorulan soruların genellikle Bilgi ve Kavrama düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğretmenler yeni programın farklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları önermesini olumlu bulmaktadırlar. Fakat bunları uygulamak için gerekli zamanı bulamadıkları için sorun çıktığını belirtmişlerdir (Doğanay ve Sarı, 2008). Öğretmenler aslında ölçme ve değerlendirme konusunda farklı şekilde yapılan ölçme ve değerlendirmelere açıktır. Ancak şartların ve müfredatın buna müsait olmadığını belirtmektedirler. Özellikle öğretmenlerin merkezi sınavlara öğrenci hazırlama kaygısı bu tür ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanmalarına engel olmaktadır.

ÖNERİLER

1. Öğretmenler aslında Bloom taksonomisine göre üst düzey soruları sormak gerektiğini düşünmektedir. Ancak bu tarz soruları çok az sordukları görülmektedir. Bu durumu ortadan kaldırmak için öğretmenlerin, gerek Hizmet içi eğitim yoluyla gerekse bu işin uzmanları tarafından üniversitelerle yapılacak bir program dahilinde eğitim alarak soru sorma konusundaki eksiklikleri giderilmelidir.
2. Öğrencilere uygulanan merkezi sınavlarda Bloom taksonomisinin üst düzeyinde yer alan sorulara daha çok yer verilerek öğretmenler bu tür soruları sormaya teşvik edilmelidir.
3. Hazırlanan ders kitaplarında ki sorular da daha fazla üst düzey soruya yer verilmelidir. Böylece öğretmenlerin kullandığı kaynaklarda öğretmenler için yol gösterici olarak kullanılabilir.
4. Geleneksel eğitim-öğretimi devam ettirmekte olan öğretmenlere yenilikçi eğitim modelleri tanıtılmalı ve derslerini yenilikçi eğitim sistemine göre anlatmaları için teşvik edilmelidirler.
5. Öğretmenler soruları hazırlarken Çoktan Seçmeli test sorularının yanında Klasik sorulara da yer vererek öğrencilerin yorum gücünü geliştirmelidir.

KAYNAKÇA

- Adanalı, K ve Doğanay, A. (2010), Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Alternatif Ölçme Değerlendirme. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, 271-292*
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi. 20(2), 605-626.*
- Aktan, S. (2006). Sosyal Bilgilerin Bir Öğretim Alanı Olarak Gelişimi ve Cumhuriyet Dönemi Program Tasarılarına Olan Yansımalar. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir
- Ambarlı, A. (2010). Türkiye’de Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler Programları.(Değişiklikler, Düzenlemeler, Güncellemeler). Selçuk Üniversitesi, Konya
- Amer, A. (2006). Reflections on Bloom’s revised taxonomy. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology, 4/8, 213-230.*
- Araz, G. (2014), Ölçme ve Değerlendirme. Öğreti Akademi. Ankara
- Arseven, A., Şimşek, U. ve Güden, M. (2016), Coğrafya Dersi Yazılı Sınav Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’ne Göre Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.(40)1.*
- Ata, B. (2006). Sosyal Bilgiler Eğitiminde yansıtıcı Soruşturma Geleneği ve Oluşturmacılık Yaklaşımı. *Eğitimde Çağdaş Yönelimler III: "Yapılandırmacılık ve Eğitimde Yansımaları Sempozyumu, Özel Tevfik Fikret Okulları. İzmir*
- Aydemir, Y. ve Çiftçi, Ö. (2008). Edebiyat Öğretmeni Adaylarının Soru Sorma Becerileri Üzerine Bir Araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:V, Sayı:II, 103-115.*

- Aydoğmuş, A. ve Coşkun Keskin, S. (2012), Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Süreç Odaklı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Durumları: İstanbul İli Örneği. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Dergisi.*(8)2.
- Aykaç, N. (2007).İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim-Öğretim Programına yönelik Öğretmen Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 6(22), 46-73.
- Aykaç, N. (2011). Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşundan Günümüze Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Programı Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online, 10(2), 406-420.*
- Ayvacı, Ş. H. ve Şahin, Ç. (2009). Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Ders Sürecinde ve Yazılı Sınavlarda Sordukları Soruların Bilişsel Seviyelerinin Karşılaştırılması. *Eğitim Fakültesi Dergisi. XXII (2), 441-455.*
- Ayvacı, Ş. H. ve Türkdoğan, A. (2010). Yeniden Yapılandırılan Bloom Taksonomisine Göre Fen ve Teknoloji Dersi Yazılı Sorularının İncelenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi.* 7(1).
- Balcı, E ve Tekkaya, C. (2000). Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine Yönelik Bir Ölçeğin Geliştirmesi. *Hacettepe üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 18, 42 - 50.
- Baykul, Y. (2011). Türklerde Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. <http://epod-online.org/sayilar/ozelek1/yb.pdf>
- Bekdemir, M. ve Selim, Y. (2008). Revize Edilmiş Bloom Taksonomisi Ve Cebir Öğrenme Alanı Örneğinde Uygulaması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 10-2.*
- Bektaş, M. ve Akdeniz Kudubeş, A. (2014). Bir Ölçme ve Değerlendirme Aracı Olarak: Yazılı Sınavlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi.*7(4),330-336.
- Bümen, T. N. (2006). Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi. *Eğitim ve Bilim Cilt 31, Sayı 142 (3-14).*
- Büyükalan Filiz, S. (2009), Soru Cevap Yöntemi Eğitiminin Öğretmenlerin Soru Sorma Bilgisi ve Soru Sorma Tekniklerine Etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.*(3), 167-195

- Çakıcı, Y. ve Girgin, E. (2012), İlköğretim II. Kademe Fen ve Teknoloji Ders Kitaplarındaki Ünite Sonu Değerlendirme Sorularının İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14-2.
- Çalışkan, H ve Yıldız, M. (2008), 1998 ve 2004 Programlarına Göre Hazırlanan İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Ünite Değerlendirme Sorularının Analizi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (1), 75-88
- Çalışkan, H. (2011). Öğretmenlerin Hazırladığı Sosyal Bilgiler Dersi Sınav Sorularının Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 36-160.
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. ve Öztürk Demirbaş, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme- Değerlendirme Araçlarını Kullanma Düzeyleri ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11(1).57-76
- Çetin, K. (2003), Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilerin Tarihsel Süreci. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (2) 1-2
- Dindar, H. ve Demir, M. (2006). Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Fen Bilgisi Dersi Sınav Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* (26)3.
- Doğanay, A. (2004). Sosyal bilgiler eğitiminin genel amaçları ne olmalıdır. *I. Sosyal Bilgiler Eğitimi Kongresi Bildirileri Kitabı*.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2008) Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma. *İlköğretim Online*, 7(2), 468-484.
- Duban, N. ve Küçükylmaz A. E. (2008), Sınıf Öğretmeni Adaylarının Alternatif Ölçme-Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinin Uygulama Okullarında Kullanımına İlişkin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 7(3), 769-784.
- Eroğlu, D. ve Sarar Kuzu, T. (2014), Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Kazanımlarının ve Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Başkent University Journal of Education*, 1(1).
- Gazel, A. A. ve Erol, H. (2012). İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programındaki Kazanımların Taksonomik Açından Değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitim bilim Dergisi*, 5(2), 202-222.

- Geçit, Y. ve Yarar, S. (2010), 9. Sınıf Coğrafya Ders Kitabındaki Sorular İle Çeşitli Coğrafya Sınav Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 22, 154-167.*
- Geçit, Y. ve Kartal, A. (2010). Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırma Konuları Üzerine Bir İnceleme. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications. ISBN: 978 605 364 104 9.*
- Gezer, M., Şahin, F. İ., Öner Sünkür, M. ve Meral, E. (2014), 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. (3)1, 433-455.*
- Gökler, S. Z., Aypay, A. ve Arı, A. (2012), İlköğretim İngilizce Dersi Hedefleri Kazanımları SBS Soruları ve Yazılı Sınav Sorularının Yeni Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi. Cilt 1, Sayı, 2, s. 114-133*
- Güler, N. (2014). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme.*(6.baskı). Pegem Akademi. Ankara.
- Güler, G., Özdemir, E. ve Dikici R. (2012), İlköğretim Matematik Öğretmenlerinin Sınav Soruları İle SBS Matematik Sorularının Bloom Taksonomisi'ne Göre Karşılaştırmalı Analizi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 14-1*
- Gündüz, Y. (2009), İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Fen ve Teknoloji Sorularının Ölçme Araçlarına ve Bloom'un Bilişsel Alan Taksonomisine Göre Analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. (VI)II, 150-165.*
- Hickman, S. (2006). "Social significance of patterns of questioning in classroom discourse"available.<https://docs.google.com/document/d/>
- Kabapınar, Y. ve Ataman M. (2010). İlköğretim Sosyal Bilgiler (4-5. Sınıf) Programları'ndaki Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim Online, 9(2), 776-791.*

- Kesten, A. ve Özdemir, N. (2010), Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Boyutunun Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.(20)2, 223-236
- Kılıç, D. (2010).Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih konuları ile ilgili Soru Sorma Becerilerinin Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Koray, Ö., Altunçekiç, A. ve Yaman, S. (2005), Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Soru Sorma Becerilerinin Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.(17) 17, 33-39.
- Köğçe, D., Aydın, M., & Yıldız, C. (2009). Bloom taksonomisinin revizyonu: Genel bir bakış. *İlköğretim Online*, 8(3).
- Köken, N. (2002).*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Soru Sorma Metodu'nun Önemi*. Sosyal Bilimler Dergisi. 4(2).67-90.
- Kratwhol, D.R. (2002). A Revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into practice*, 41 (4), 212–218.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi. Ankara
- MEB. (2014). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. Resmi Gazete. Sayı.29072
- Memişoğlu, H. (2012). İlköğretim 4-5 Sosyal Bilgiler Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 2146-9199.
- Merriam, C. H. (2013). *Mammals of the Adirondack region*. Book On Demand Limited.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Miller, A. D. (2004). "Cogito, ergosum": applying Bloom's revised taxonomy within the framework of teaching for understanding to enhance the frequency and

quality of students' opportunities to develop and practice higher-level cognitive processes. *Unpublished Doctoral Dissertation. Kalamazoo College, Michigan.*

Özcan, S. ve Oluk, S. (2007), İlköğretim Fen Bilgisi Derslerinde Kullanılan Soruların Piaget ve Bloom Taksonomisine Göre Analizi. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 8, 61-68.

Özçelik, D.A. (1998). *Ölçme ve Değerlendirme*, ÖSYM Yayınları. Ankara

Saxe, David, W. (1991). *Social Studies in Schools: A History of the Early Years*, New York, State University of New York Press, Albany.

Seferoğlu, S.,S. (2006), Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Pegem A Yayıncılık. Ankara.

Sekin, S. (2011). Sosyal Bilgiler 6-7. Sınıf Ders Programında 2005 Öncesi ve Sonrası Coğrafya Konularının Karşılaştırması. *Marmara Coğrafya Dergisi*.23,135-143.

Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Gönül Yayıncılık. Ankara

Sözer E. (1998), Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikler. Can G. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları* No: 1064.

Şeker, H. (2010), Bloom'un Taksonomisinden, Bilişsel Süreç Boyutlarının Sınıflandırmasına Doğru Revize Edilen Taksonomi Üzerine. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (3) 39, 01-09.

Şenses, A. (2008), *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Soruların Kapsam-Geçerlik ve Bloom Taksonomisi'ne Göre Analizi* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Osman Paşa Üniversitesi. Tokat.

Tanık, N. ve Saraçoğlu, S. (2011), Fen Ve Teknoloji Dersi Yazılı Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi. *Tünav Bilim Dergisi*.(4)4, 235-246

Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınevi. Ankara

- Temel, A. (2010). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Pegem Akademi, ISBN, 978-605.
- Tuğrul, B. (2002), Bloom'un Taksonomik Süreçlerine Etkileşimci Taksonomi Açısından Bir Bakış. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.(23) 267- 274
- Turgut, F. M. ve Baykul, Y. (2012), *Eğitime Ölçme ve Değerlendirme*. Pegem Akademi. Ankara.
- Tutkun, Ö. F. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 1(3), 14-22.
- Wineburg, S., Schneider, J., Çeviren: Turan, İ. (2013). Bloom Taksonomisi Yanlış Yönü mü İşaret Etti? *Türk Tarih Eğitimi Dergisi* 2 (2), 228-239.
- Yeşil, R. (2008), Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğretmen ve Öğrenci Soruları (Kırşehir Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. (9)1, 59-72.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1: Araştırma İzni.....	65
Ek 2: Soru İnceleme Formu.....	66
Ek 3: Görüşme Formu.....	68

EK-1. ARAŞTIRMA İZİNİ

AKÜ Gelen No: 05/04/2017-7716

T.C.
AFYONKARAHİSAR-VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86649407 -605.01-E.4118988
Konu : Araştırma İzni
(Aydın YILMAZ)

28.03.2017

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Valilik Makamı'nın 27/03/2017 tarih ve 605/4016540 sayılı Olurları.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aydın YILMAZ'ın "**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sordukları Soruların Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi**" adlı tez çalışmasında kullanılmak üzere ilgi yazıda belirtilen okullarda anket uygulama ve araştırma yapabilmesine dair ilgili izin talebiniz;

Müdürlüğümüz AR-GE Birimi tarafından "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü" 07.03/2012 tarihli genelgesi ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı Bakanlık onayı ile yayınlanan Genelge doğrultusunda incelemiş olup "Valilik Oluru" ve "Onaylanmış Veri Toplama Aracı" ekte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler:
- Valilik Onayı (1 sayfa)
- - Onaylanmış Veri Toplama Aracı (1 Sayfa)

Not: Anket çalışmalarında Müdürlüğümüz tarafından onaylanmış (mühürlü) veri toplama araçlarının çoğaltılarak kullanılması zorunludur.

Kurumun İş Merkezi K:5 Ar-Ge Birimi
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
E-posta: arbir03@meb.gov.tr afyonstr@tejio@gmail.com

Ayrıntılı bilgi için: Ar-Ge Görevlisi / Memur
Tel: +90 2721 2137603-208
Faks: +90 2721 2137605

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://es.rk.sorgu.meb.gov.tr> adresinden 45d5-0b5f-3cac-ae78-adb1 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2. SORU İNCELEME FORMU

DÜZEY	Özellikler	Soru Davranışları ve Sözcükleri	Örnek Sorular	Neden
BİLGİ	<p>*Bilginin gözlenmesi ve hatırlanması</p> <p>*Tarihlerin, olayların ve yerlerin bilinmesi,</p> <p>*önemli fikirlerin bilinmesi</p> <p>*Konu alanında bilgili olma</p>	<p>tanımla, betimle, sırala, yerini belirt, seç, söyle, göster, topla, incele, ezberle, tanı, belirt, isimlendir, ezberle, kim, ne, nerede, ne zaman</p>	<p>I) Anadolu’da kurulan ilk Türk devletleri hangileridir? (6. Sınıf / 2003-2004</p> <p>II) Aşağıdaki olayların hangisinden sonra padişahlıkla halifelik tek kişide toplanmaya başlanmıştır? (7. Sınıf / 2004-2005)</p> <p>A)Hint Seferi (1538-1553) B) Otlukbeli Savaşı (1473) C) İran Seferi (1514) D) Mısır Seferi (1516-1517)</p>	<p>I) Bilginin hatırlanmasına yönelik bir soru olduğundan ve kim sorusuna cevap aradığından bilgi düzeyinde bir sorudur.</p> <p>II) Burada sorulan soruda öğrenilen bir olayın ve bu olayın özelliklerinin bilinmesi istendiğinden bilgi seviyesinde bir sorudur.</p>
KAVRAMA	<p>*Bilgiyi kullanma</p> <p>*Yöntemleri, kavramları ve teorileri yeni durumlarda kullanma</p> <p>*Gerekli bilgi ve becerileri kullanarak problemleri çözme</p>	<p>göster, açıkla, çevir, örnek ver, yeniden yaz, özetle, genelle, ayır, savun, örnek ver, tahmin et, eğer ... olmasaydı ne olurdu</p>	<p>1-)İlk askerî başarısını, Trablusgarp’ta İtalyanlara karşı kazanan Mustafa Kemal, daha sonra görev aldığı cephelerde başarılı görevler yapmıştır. Bu bilgiden, Mustafa Kemal’in askerlik hayatı ile ilgili, aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?</p> <p>A) İlk görev yeri Trablusgarp’tır. B) Başarılı bir askerlik hayatı vardır. C) İtalyanlara karşı başarılı mücadeleler vermiştir. D) Trablusgarp Savaşı, askerlik hayatına deneyim kazandırmıştır.(15 Aralık 2013 TEOG)</p>	<p>1-) Verilen bilgilerin dışına çıkılmadan, bu bilgilere göre sonucun bulunması istendiği için kavrama basamağı sorusudur.</p>
UYGULAMA	<p>*Örnekleri görme</p> <p>*Parçaları düzenleme</p> <p>*Gizli anlamları hatırlama</p> <p>*Değişkenleri tanımlama</p>	<p>uygula, değiştir, çöz, seç, göster, biçimlendir, sınıfla, üret, kullan, dramatize et, keşfet, hazırla, boy</p>	<p>1-)I) A şehri ile B şehri arasındaki uzaklık gerçekte 100 km’dir. 1 / 2000000 ölçekli bir haritada bu iki şehir arasındaki uzaklık kaç cm’dir? (6. Sınıf / 2007-2008)</p>	<p>1-)I) Bu soru, verilenleri kullanarak bir problemin çözülmesi istendiğinden uygulama düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p>

ANALİZ	<p>*Yeni fikirler üretmek için eskileri kullanma</p> <p>*Verilen olaylardan genellemeye gitme</p> <p>*Birçok alandaki bilgiler arasında bağlantı kurma</p> <p>*Sonuçları tahmin etme ve sonuç çıkarma</p>	<p>analiz et, sınıflandır, araştır, seç, alt parçalara ayır, farklılığı bul, sonuç çıkar, ayır, göster, destekle, niçin, hangi etkenler, delilleri açığa çıkar, sonucunu açıkla, analiz et, destekle</p>	<p>I-)Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Anadolu'nun işgaline karşı Türk halkı, yerel direniş örgütleri kurarak mücadele etti. Buna göre, Türk halkının işgaller karşısında;</p> <p>I- teslimiyetçi, II- milliyetçi, III- uzlaşmacı IV- dayanışmacı</p> <p>tutumlarından hangilerini gösterdiği söylenebilir?</p> <p>A) Yalnız II B) I ve III C) II ve IV D) I, III ve IV</p> <p>(15 aralık 2013 TEOG)</p>	<p>I-)Metinde verilen bilgilerin hangi maddelerle ilişkisi olduğu sorulduğu için ve soruda parça bütün ilişkisi olduğu için analiz basamağı sorusudur.</p>
SENTEZ	<p>*Fikirler arasında karşılaştırma ve ayırım yapma</p> <p>*Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme</p> <p>*Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma</p> <p>*Delillerin değerini doğrulama</p> <p>* Nesnelliği tanıma</p>	<p>birleştir, rol oyna, karıştır, denence kur, desen oluştur, orijinal bir şey oluştur, yarat, geliştir, organize et, planla, icat et, yapılandır, düzenle, tahmin et, öner, ne olurdu ... eğer x olsaydı?</p>	<p>I) Her devlet yeni doğan vatandaşlara bir kimlik belgesi verir. Devletler bu uygulamaları yapmasaydı neler olabilirdi? (6. Sınıf / 2008-2009)</p> <p>II) Çevrenizde yaşanan en önemli iletişim sorunu nedir? Bu sorunun çözümü için neler önerirsiniz? (7. Sınıf / 2007-2008)</p>	<p>I) Bu soru verilen bilgiye dayalı olarak daha üst düzeyde bir tahmin yapma sorusu olmasından dolayı sentez seviyesinde bir soru olarak kabul edilebilir</p> <p>II) Bu soruda iletişimle ilgili bir sorunun tespit edilerek sorunun çözümü için öneriler geliştirmesi istendiğinden sentez düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p>
DEĞERLENDİRME	<p>*Fikirler arasında karşılaştırma yapma ve ayırım yapma</p> <p>*Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme</p> <p>*Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma</p> <p>*Delillerin değerini doğrulama</p> <p>*Nesnelliği tanıma</p>	<p>yargıla, düşün, öner, süreci değerlendir, destekle, ince ayrıntıları değerlendir, sonucu değerlendir, karşılaştır, eleştir, fikrin nedir, hangisi en iyisi, bu görüşe katılıyormusun, karar ver, değerlendir, haklılığını savun</p>	<p>I) Büyük bir şirketin patronusunuz. Yurdumuzun değişik bölgelerinde yatırımlarda bulunacaksınız. Ayçiçeği yağı, kâğıt, 5 yıldızlı otel, un ve sigara fabrikalarına yatırım yapmayı planlıyorsunuz. Bu fabrikaları yurdumuzun hangi bölgelerine neden ve hangi gerekçelerle açarsınız. Açıklayınız. (6. Sınıf / 2007-2008)</p>	<p>I) Burada verilen bilgilere dayalı karar verilmesi, verilen kararlara dayalı seçimde bulunulması ve ayrıntılı bir şekilde çeşitli alternatiflerin değerlendirilmesi istendiğinden değerlendirme seviyesinde bir soru olarak kabul edilebilir</p>

EK-3. GÖRÜŞME FORMU

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SORULAN SORULARLA İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

1) Sosyal Bilgiler dersleri işlenirken sizce ne tür sorular sorulmalıdır ? Neden? Örnek verebilir misiniz?

2-Siz Sosyal Bilgiler derslerinde ne tür sorular soruyorsunuz? (Temel kavramları açıklayıcı basit sorular mı? Yoksa konunun ayrıntı ve derinlerine inen daha üst düzey sorular mı?) Örnek vererek açıklar mısınız? Bu sorular tercih etme nedenleriniz nelerdir?

3-Sınavlarda sorduğunuz soruları neye göre belirliyorsunuz? Ölçütleriniz varsa nelerdir? Açıklayabilir misiniz?